

CLAB

TARTU

Tartu linna rahvakultuuri valdkonna kollektiivide uuring 2024

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Olulisemate tulemuste lühikokkuvõte	4
3. Peamised soovitusel ja järeldused	7
4. I etapi tulemused: rahvakultuuri kollektiivid	10
4.1. Rahvakultuurikollektiivide üldandmed	10
4.1.1. Kollektiivi tegutsemisvaldkond	10
4.1.2. Kollektiivide juriidiline tegutsemisvorm	11
4.1.3. Kollektiivide liikmeskond	12
4.2. Esinemisvõimalused	12
4.2.1. Esinemiste arv	13
4.3. Laulu- ja tantsupeo protsess	15
4.3.1. Kollektiivide kuulumine laulu- ja tantsupeo (LTP) registrisse	15
4.3.2. Osalemine viimasel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol	15
4.3.3. Osalemine viimasel Tartu laulupeol (2019) või Tartumaa tantsupeol (2022)	16
4.3.4. Rühmatoetused laulu- ja tantsupeol osalemiseks	16
4.3.5. Juhendaja palgatoetus LTP osalemiseks	17
4.4. Kollektiivi rahvusvaheline tegevus	19
4.5. Kollektiivide osalustasud ja liikmemaksud	20
4.5.1. Kollektiivide osalustasud ja liikmemaksud	20
4.5.2. Autoriõiguse tasude maksmine	22
4.6. Proovi- ja treeninguruumide olukord	23
4.6.1. Proovi- ja treeninguruumid	23
4.7. Kollektiivide juhendajad	24
4.7.1. Juhendajate arv ja tööstaaž kollektiiviga	24
4.7.2. Kollektiivide arv juhendaja kohta	25
4.7.3. Juhendaja erialane ettevalmistus	25
4.7.4. Juhendaja töötasu ja tasu hooajalisus	26
4.7.5. Juhendajate kontakttunni tasu	27
4.8. Kollektiivide täiendav personal	28
4.8.1. Täiendava personali olemasolu	28
4.9. Arenguvõimalused ja -väljavaated	29
4.9.1. Hinnang kollektiivi tegevusele ja linna toetusele	29
4.9.2. Ootused Tartu linnale ja Tiigi Seltsimajale	31
4.9.3. Koolitusvajadused	32
5. II etapi tulemused: kollektiive haldavad juriidilised isikud	33
5.1. Kollektiivide tegevust haldavate juriidiliste isikute üldandmed	33
5.1.1. Juriidiliste isikute üldandmed	33
5.2. Ülevaade sissetulekuallikatest	33
5.2.1. Kogueelarve kollektiivide töö korraldamiseks	33
5.2.2. Osalustasude ja liikmemaksude osa eelarves	34
5.2.3. Piletitulu, teenuste ja juriidilise isiku täiendava rahastuse osa eelarves	35
5.2.4. Laulu- ja tantsupeo protsessi toetuste osa eelarves	35
5.2.5. Tartu linna regulaarse huvitegevuse toetuse osa eelarves	35
5.2.6. Sponsorluse osa eelarves	36
5.2.7. Ühekordsete projektitoetuste osa eelarves	36
5.3. Ülevaade peamistest kuluartiklitest	37
5.3.1. Peamised kuluartiklid	37
5.3.2. Täiendavad kommentaarid	38

1. Sissejuhatus

Tartu linna rahvakultuuri valdkonna kollektiivide uuringu tellis Tartu linna kultuuriosakond ja viis läbi kultuuripoliitika mõttekoda Creativity Lab koostöös Eesti Rahvakultuuri Keskuse Tartumaa rahvakultuurispetsialistiga. Uuring annab esmakordselt süsteemse ja laiahaardelise ülevaate Tartu linnas tegutsevatest rahvakultuurikollektiividest (edaspidi kollektiivid), hõlmates tantsu, laulu, harrastusteatri, instrumentaalmuusika ning vähemal määral muid pärimuskultuuri valdkondi.

Uuring viidi läbi kahes etapis:

- 1) Uuringu esimene etapp keskendus kollektiividele, mis oli uuringus defineeritud kui **ühes rahvakultuuri valdkonnas alaliselt, regulaarselt ja planeeritult tegutsev harrastajate grupp**. Ühe kollektiivi koosseisus võib tegutseda mitu alakollektiivi või rühma. Kui kollektiivi koosseisus on alakollektiivid või rühmad, täitis iga alakollektiiv või rühm küsitluse eraldi.

Selles etapis koguti kollektiivide üldandmeid, infot kollektiivide juhendajate ja abipersonali kohta, ülevaadet esinemisvõimaluste, koostöö, prooviruumide ja arenguvõimaluste osas ning täpsustati kollektiivide ootusi Tartu linnale.

Uuringu esimeses etapis esitati 130 vastust 92-lt unikaalselt meiliaadressilt, see tähendab, et 38 vastuse puhul vastas sama inimene mitme erineva (ala)kollektiivi kohta. Küsitlus viidi läbi perioodil 27.11.2023-14.01.2024. Vastajad hindasid küsitluse täitmise lihtsust 3,7 punktiga 5st.

- 2) Uuringu teine etapp keskendus kollektiive haldavatele juriidilistele isikutele, välja arvatud koolidele. Küsimused puudutasid peamiselt juriidilise isikute finantse, sh peamisi kulu- ja tuluallikaid.

Uuringu teises etapis esitas oma andmed 19 erinevat juriidilist isikut, kelle koosseisus tegutseb kokku 36 kollektiivi või rühma kokku 890 liikmega. Küsitlus viidi läbi perioodil 26.02.-17.03.2024. Vastajad hindasid küsitluse täitmise lihtsust 3,5 punktiga 5st.

Uuringu tulemuste valideerimiseks korraldati üks fookusgrupi kohtumine 6.05.2024, millest võttis osa 10 rahvakultuurivaldkonna esindajat.

Käesolev raport esitab ülevaate laekunud vastustest koos järelduste ja peamiste soovitustega arendustegevuste kavandamiseks.

Uuringu läbiviijad tänavad kõiki osalejaid, eksperte ja partnereid, kes aitasid uuringu koostamisel, küsitluse levitamisel, ettepanekute väljatöötamisel ja tulemuste valideerimisel. Meie eriline tänu kuulub Hegert Leidsalule, Kristiina Avikule, Merike Puurale, Kati Grauberg-Longhurstile, Maarja Libale ja Astrid Hallikule. Uuringu meeskonda kuulusid Ragnar Siil (projektijuht), Kristina Kuznetsova-Bogdanovitš, Jorma Sarv ja Kristiina Urb.

2. Olulisemate tulemuste lühikokkuvõte

- **Uuringus osales 130 kollektiivi või rühma**, milles tegutseb kokku 3655 harrastajat. See moodustab ligikaudu 45% Eesti Rahvakultuuri Keskuse andmekogusse¹ kantud Tartu linna kollektiividest. Harrastajatest 63% on naissoost ja 37% meessoost.
- 45% vastanutest kuulus lauluvaldkonda (koorid või muud vokaalansamblid), 44% tantsuvaldkonda (rahvatants või muud tantsu- ja liikumisrühmad), ülejäänud olid instrumentaalmuusika kollektiivid, muu või kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna kollektiivid ja harrastusteatrid. Koolikollektiividest oli uuringus esindatud kokku 43 kollektiivi: 25 koori, 16 rahvatantsurühma ja 2 puhkpilliorkestrit.
- 90% uuringus osalenud kollektiividest tegutsevad mõne **juuriidilise isiku koosseisus**, valdavalt mittetulundusühinguna. 33% kollektiividest kuulub täiendavalt mõne katusorganisatsiooni alla.
- Keskmiselt toimus eelmisel hooajal kollektiivi kohta **5,7 avalikku esinemist**. Lauluvaldkonnas oli kollektiivi keskmiseks avalike esinemiste arvuks 4,3 ja tantsuvaldkonnas 5,3, harrastusteatritel 16, instrumentaalmuusika kollektiividel 13,7, muu või kombineeritud pärimuskultuuri kollektiividel 9. Koolikollektiividel oli keskmiselt pisut vähem avalikke esinemisi kui ülejäänud kollektiividel.
- **80% kollektiividest peab avalike esinemiste praegust mahtu optimaalseks** ("esinemisi on parasjagu"), 19% hinnangul võiks esinemisi olla praegusest rohkem. Vaid kahe kollektiivi hinnangul on esinemisi liiga palju.
- Keskmiselt toimus kollektiivi kohta **Tartus 3,2 esinemist**. Kooridel ja tantsukollektiividel toimus Tartus keskmiselt 2,7 avalikku esinemist, harrastusteatritel 8, instrumentaalmuusika kollektiividel 9,7, muudel kollektiividel 4,3 esinemist. 22 Tartu linnas tegutsevat kollektiivi ei esinenud Tartus ühelgi korral. Koolikollektiividel toimus Tartus möödunud hooajal pisut vähem avalikke esinemisi kui keskmiselt ülejäänud kollektiividel.
- Möödunud hooajal **esines välismaal vähemalt ühe korra 18%** kollektiividest. 107 kollektiivi ei esinenud möödunud hooajal kordagi välismaal. Välismaal esinenud kollektiivide puhul oli keskmiseks esinemiste arvuks 2,4.
- **61% kollektiividest korraldas ise** möödunud hooajal mõne avaliku esinemise, 39% aga ei korraldanud ise ühtegi avalikku esinemist.
- **87% asjasse puutuvatest kollektiividest on kantud laulu- ja tantsupeo registrisse**. 78% kollektiividest osales viimasel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol või noorte laulu- ja tantsupeol. Sama suur hulk vastajatest plaanib osaleda ka järgmisel üleriigilisel peol. Koolikollektiivide puhul on vastavad näitajad keskmisest kõrgemad.
- 76% kollektiividest osales viimasel Tartu laulupeol (2019) või Tartumaa tantsupeol (2022), 83% vastanutest kavatseb seda teha järgmisel korral (2024).
- **Laulu- ja tantsupeo rühmatoetust saab 73%** vastanud kollektiividest ning juhendaja **palgatoetust saab 42%** kollektiividest. Palgatoetuse taotlemata jätmise peamisteks põhjusteks on töölepinguta töötav juhendaja, kutsetunnistuse puudumine, liigselt keeruline ja aeganõudev protsess, LTP liikumises mitteosalemine, töandja huvipuudus või muud põhjused.

¹ Rahvakultuuri aastaraamat 2023, Eesti Rahvakultuuri Keskus

- **53% vastanud kollektiividest** (sh 77% koolikollektiividest) pole viimase kolme aasta jooksul osalenud üheski **rahvusvahelises tegevuses**, sh ise välisriikides käies, välisriikide kollektiive võõrustades ega Eestis toimunud rahvusvahelistel sündmustel osaledes.
- Kui arvestada kollektiivide koguarvu koos koolikollektiividega, siis täpselt pooled ehk **50% vastanud kollektiividest on kehtestanud osalustasu või liikmemaksu**. Keskmise liikmemaksu suurus selle kehtestanud kollektiivides on **16,9 eurot kuus**, kuid liikmemaksude suurus erineb kollektiivide lõikes märkimisväärselt. Kui koolikollektiivid jätta arvestusest välja, siis ülejäänud kollektiivide puhul on 87-st kollektiivist osalustasu või liikmemaks kehtestatud 63 kollektiivis (72%). Liikmemaksu keskmine suurus on 17,3 eurot.
- Ligikaudu kolmandikus liikmemaksu kehtestanud kollektiividest on see viimase **kahe aasta jooksul tõusnud (31,5%)**, kahes kolmandikus pole tasusid viimasel kahel aastal aga tõstetud (68,5%). 72% kollektiividest ei plaani hetkel osalustasu tõsta, 19% kaalub seda võimalust ning 9% on otsustanud osalustasu tõsta.
- **42% kollektiividest maksavad alati kõik vajalikud tasud õigustega kaitstud materjalide** (noodid, tekstid kirjeldused) või muusika kasutamise (muusika avalik esitamine) eest, 15% kollektiividest maksavad mõnikord. 38% kollektiividest väidavad, et nad ei kasuta oma tegevuses üldse tasulisi materjale, mille eest peaks autoriõiguse tasusid maksma. 5% kollektiividest enamasti õigustega kaitstud materjalide kasutamise eest tasu ei maksa.
- Üldiselt on Tartus tegutsevad kollektiivid **proovi- ja treeningruumide kättesaadavuse ning seisukorraga** väga rahul. Kõige madalama hinde sai ligipääs laoruumidele asjade hoiustamiseks (66%).
- **72% uuringus osalenud kollektiividest on üks juhendaja**, 25% kollektiividest on kaks juhendajat. Ühel kollektiivil oli kolm või enam juhendajat ning kolmel kollektiivil küsitluste täitmise hetkel juhendaja üldse puudus.
- Tartu rahvakultuurikollektiivide juhendajatest on vastava kollektiiviga tegelenud 8% alla aasta, 22% 1-5 aastat, 27% 6-10 aastat, 14% 11-15 aastat, 11% 16-20 aastat ning 17% üle 20 aasta. Kui kollektiivi juures tegutseb ka teine juhendaja, siis teise juhendaja puhul on üldiselt töösuhe kollektiividega lühem.
- Tartu kollektiivide juhendajad tegutsevad **keskmiselt 2,9 kollektiivi juures**. Kooride ja muude vokaalansamblike peamiste juhendajate puhul on vastav näitaja keskmiselt 2,5 kollektiivi juhendaja kohta, tantsukollektiivide puhul 3,5. Ainult ühe kollektiiviga tegeleb vaid 17% juhendajatest, enam kui pooled vastajatest tegutsevad kahe või kolme kollektiiviga (vastavalt 27% ja 25%), nelja kollektiiviga on seotud 6%, viie kollektiiviga 20% juhendajatest. Kaks juhendajat tegutseb koguni 8 ja üks 9 kollektiivi juures.
- **83% kollektiivide juhendajatest omab erialast haridust** ning 17% juhendajatest see puudub. Koolikollektiivide juhendajatel ei ole ainult 5% vastajatest erialast haridust. **Oma eriala kutsetunnistust omab 58% kollektiivide juhendajatest**, 42% see puudub. Koolikollektiivide juhendajatest ei oma 33% kutsetunnistust.
- **70% kollektiividest on juhendajaga sõlminud lepingu**, mille alusel makstakse juhendajale tasu. Lisaks neile on veel 19% kollektiividest, kus juhendaja saab küll tasu, kuid see ei ole lepinguga fikseeritud. 11% kollektiivides juhendajale tasu ei maksta. Koolikollektiividest ei saa ainult üks juhendaja töötasu.

- 59% tasu saavatest juhendajatest saavad tasu **kogu kalendriaasta eest**, 41% juhtudest makstakse tasu ainult hooaja eest. Koolikollektiivide puhul tasutakse 26% juhtudest juhendajale ainult hooaja eest.
- Käesoleva uuringu põhjal maksab LTP palgatoetust saanud Tartumaa kollektiivide keskmisest (22,98 eurot)² **madalamat määra 72% kollektiividest**, sh 12% maksavad alla 5 euro, 14% 5-10 eurot ja 22% 11-15 eurot. Ligi veerand kollektiividest maksab juhendajale 16-20 eurot kontakttunni eest.
- **48% kollektiivide juures ei tegutse ühtegi täiendavat personali**, st ei tasustatult ega ka vabatahtlikkuse korras. 25% kollektiividest on mõni tugifunktsiooni täitev inimene tasustatud. Kõige sagedamini on tasustatud raamatupidaja ja kontsertmeisteri ja laohoidja töö, paaril juhul ka haldusjuhi/asjaajaja ning hääleseadja töö.
- **62% kollektiivide hinnangul on nende tegevus rahaliselt jätkusuutlik**, 60% kollektiive leiab, et uute liikmete pealekasv on lähiaastatel tagatud.
- **53% kollektiivide hinnangul väärtustab Tartu linn rahvakultuurikollektiivide tegevust**, 22% kollektiividest selle väitega ei nõustu. Toetuste taotlemisega seotud bürokraatiat Tartu linnas peab mõistlikuks 41%, vastupidisel seisukohal on 21% vastajatest. Vaid 3% vastajatest nõustub täielikult väitega, et **rahvakultuurikollektiivide rahastusvõimalused Eestis on mitmekesised**, lisaks nõustub 31% vastanutest väitega osaliselt. 38% aga väitega ei nõustu.
- Kõige enam vajaksid kollektiivid täiendavat informatsiooni rahastusvõimaluste kohta, valdkonnaüleseid ühistegevusi, tunnustamist ning praktilisi vahendeid tegutsemiseks (sh pillid, tehnika, rahvariided jm). Üle poole kollektiividest vajaks täiendavaid esinemisvõimalusi, senisest enam rahvusvahelise koostöö võimalusi ning koolitusi.
- Uuringu teine etapp oli suunatud rahvakultuurikollektiive haldavatele juriidilistele isikutele. **Kokku vastas küsimustikule 19 juriidilist isikut**, mille koosseisu kuulub 36 kollektiivi või rühma koos 890 harrastajaga.
- Ligi 37% kollektiivide tegevust korraldava organisatsiooni eelarve jäi möödunud hooajal vahemikku 1001-5000 eurot, 26% juriidiliste isikute eelarve jäi alla 1000 euro. Seega, **63% vastanute puhul jääb organisatsiooni aastaeelarve alla 5000 euro piiri**. Viimasel kolmel aastal on projektipõhist rahastust saanud 63% organisatsioonidest, 37% toetust saanud ei ole.
- **Piletitulu** ja teenused kokkuvõttes ei ole oluliseks tuluallikaks juriidiliste isikute eelarves. Vaid viis organisatsiooni on saanud möödunud hooajal **sponsorlust**, millest omakorda oli valdav enamus tugi toodete-teenuste näol. Vaid ühel organisatsioonil on püsisponsor, kes toetab kollektiivi tegevust kogu hooaja vältel rahaliselt.

² Rahvakultuuri aastaraamat 2023, Eesti Rahvakultuuri Keskus

3. Peamised soovitused ja järeldused

3.1. Tartu linna kultuuriosakonnal ja Tiigi Seltsimajal koostöös Eesti Rahvakultuuri Keskusega tuleb jätkata Tartu linnas tegutsevate rahvakultuurikollektiivide **kaardistamisega**, et omada adekvaatset pilti nende tegevusest, liikmete arvust, juhendajatest jms. Hetkel on info killustunud ja mittetäielik. Eesti Rahvakultuuri Keskuse hallatav rahvakultuuri andmekogu on korrastamisel, infot kollektiivide kohta leidub ka Tiigi Seltsimaja veebilehel asuvast registrist ning huvihariduse lehel Tartu linna veebilehel, kuid need andmed omavahel ei kattu. Kui rahvakultuuri andmekogu viimase seisuga peaks Tartu linnas tegutsema 286 kollektiivi, siis käesolevas uuringus osales nendest 45% ehk 130. See tähendab, et uuring on järelduste tegemiseks küll esinduslik, kuid valdkonna kaardistamise seisukohast tuleks tööd järgmistel aastatel jätkata.

3.2. Kuigi üldiselt on valdkond rahvakultuuri olukorra ja korraldusega Tartus pigem rahul, siis suureks murekohaks on **juhendajate motivatsioon ja järelkasv**. 42% juhendajatest on kollektiivi juures töötanud enam kui 11 aastat, kusjuures 17% koguni üle 20 aasta. 11% kollektiivides juhendajale tasu ei maksta. 72% kollektiividest maksab kontaktunnitasuna juhendajale vähem, kui laulu- ja tantsupeo protsessi palgatoetust saanud Tartumaa kollektiivide keskmine tasumäär 2022. a (22,98 eurot). Kusjuures tasu saajatest 41% ei maksta tasu kogu kalendriaasta eest, vaid ainult hooaja eest. Nii pole ka üllatav, et keskmiselt on ühel juhendajal 2,9 kollektiivi, aga erandlikud pole ka sellest palju rohkemate kollektiividega töötavad juhendajad. Samuti pole kollektiividel sageli vahendeid, et kaasata täiendavat personali. 48% kollektiivide juures ei tegutse ühtegi täiendavat personali, st ei tasustatult ega ka vabatahtlikkuse korras. Vaid 25% kollektiividest on mõni tugifunktsiooni täitev inimene tasustatud. See kõik viitab sellele, et juhendajate leidmine ning nende järelkasv on raskendatud, inimesed sageli ülekoormatud ja läbipõlemise äärel. Paljude kollektiivide tegevus seisabki pelgalt juhendaja õlgadel ning juhendaja lahkudes pole kollektiivi tegevuse jätkumine tagatud. Kuna Tartu linna tööturu võimalused jäävad vajaminevat juhendajate arvu silmas pidades liiga ahtaks, tuleks lahenduste väljatöötamisel teha senisest enam koostööd Lõuna-Eesti üleselt.

3.3. Kindlasti tuleks toetada juhendajaid **kutse omandamisel**. Erialane haridus puudub tänasel päeval 17% juhendajatest, kutsetunnistust ei oma aga 42% juhendajatest. Sellega on omakorda seotud kollektiivide võimalus laulu- ja tantsupeo protsessis osalemisel juhendaja palgatoetuse taotlemiseks, mida täna saab 42% asjakohastest kollektiividest. Toetuse mittesaamise või mittetaotlemise peamiste põhjustena on nimetatud just töölepingu alusel töötava juhendaja puudumist või kutsetunnistuse mitteomamist.

3.4. Üheks Tartu 2024 Euroopa kultuuripealinna eesmärgiks on muuta Tartu ja Lõuna-Eesti kultuurielu senisest aktiivsemaks ja mitmekülgsemaks. See ei puuduta aga ainult kunstide valdkondi, vaid ka rahvakultuurikollektiivide tegevuse **rahvusvahelist haaret**. Möödunud hooajal esines välismaal vaid 18% kollektiividest. Lisaks esinemistele võib rahvusvahelise koostöö raames viia ellu ühisprojekte, osaleda rahvusvahelistel sündmustel Eestis, võõrustada välismaa kollektiive, osaleda koolitustel või konkurssidel. 53% kollektiividest puudub viimase kolme aasta jooksul igasugune kokkupuude rahvusvahelise tegevusega, mistõttu tuleks senisest enam mõelda nii rahvusvahelistumist toetavate koolituste peale, samuti kaaluda kollektiivide toetamist piiriüleste projektide ettevalmistamisel ja omafinantseeringu katmisel ning rahvusvahelistes võrgustikes osalemise toetamist.

3.5. Senisest rohkem vajab tähelepanu **autorikaitse** teema teadvustamine, seda nii õigustega kaitstud materjalide (noodid, tekstid, kirjeldused) kasutamise kui ka muusika avaliku esitamise puhul. 5% kollektiividest enamasti õigustega kaitstud materjalide kasutamise korral selle eest tasu ei maksa, 15% teevad seda mõnikord. 42% kollektiividest väidab, et nad maksavad tasu alati, kuid

valideerimiskohtumisel osalenud ekspertide hinnangul on see pigem optimistlik hinnang. Ligi 40% kollektiividest väidab, et nad ei kasuta üldse tasulisi materjale, mille eest nad peaksid autoriõiguse tasusid maksma, mis omakorda võib viidata kollektiivide vähesele teadlikkusele autoriõigustega kaasnevatest nõuetest ja kohustustest. Teadlikkuse tõstmiseks võiks kaaluda nii juhendmaterjalide koostamist ja levitamist kui ka koolituste korraldamist.

3.6. Üldiselt on Tartu kollektiivid **proovi- ja treeningruumide** kättesaadavuse ning seisukorraga väga rahul. Samas tuleb tegeleda nende valdkondade kollektiividega, kelle tegevuse eripära nõuab teistsuguseid tingimusi, näiteks instrumentaalmuusika kollektiivid (puhkpilliorkestrid) ja harrastusteatriid. Kõige keerulisem on aga olukord lao- või hoiustamisruumidega. See puudutab nii pilliparki, tehnikat, rahvariideid ja muid esinemiskostüüme, aga ka noodikogusid ja kollektiivide arhiive. Paljud kollektiivid tunnevad hoiuruumidest suurt puudust, hetkel on vajalikud esemed hoiustatud laialipillutatult üle linna, harrastajate või juhendajate kodudes, klassiruumides või hoiustamiseks ebasobivatel pindadel. See teema vajaks täiendavat uurimist, potentsiaalsed laopinnad tuleks Tartu linnas kaardistada ning nende pindade omanikud kollektiivide esindajatega kokku viia. Samuti võiks tulevikus kaaluda keskse kollektiivide laopinna väljaarendamist (nn ühishoidla põhimõttel).

3.7. Uuringus eristuvad selgelt kollektiivid, kes tegutsevad mõne **katusorganisatsiooni** all (nt Tartu Üliõpilasmaja), ja need, kellel katusorganisatsiooni toetus puudub. Kõige enam toetavad katusorganisatsioonid kollektiive prooviruumidega (84%), samuti esinemisruumide, juhendaja töötasu (osalise) katmisega ja asjaajamise korraldamisega (kõik 74%) ning laopindade ja esinemisvõimalustega (mõlemad 72%). Kommunikatsiooni- ja turundustuge saavad ligikaudu pooled kollektiivid. Seega võiks kaaluda tulevikus nt Tiigi Seltsimaja baasil kollektiividele katusorganisatsiooniga sarnase keskse tugiteenuse väljatöötamist, toetades nii kollektiivide jätkusuutlikkust ja võimekust oma tegevuse paremal korraldamisel.

3.8. Üheks uuringus läbivalt esile tõusnud teemaks oli kollektiivide **tunnustamisvajadus**. Täna jagatakse linna poolt välja küll tunnustusi tippudele, kuid valdkond väärib ära märkimist kogu oma mitmekesisuses, sh koolikollektiivid, juhendajad, konkurssidel esinemine, tugipersonal jt. Uuringus osalejad rõhutasid, et nad ei oota linna poolt isegi mitte täiendavaid auhindu, vaid inimlikku märkamist ja toetavat suhtumist.

3.9. Kollektiivide tegevuse toetamisel on olulisel kohal ka **koolitusvõimaluste** pakkumine, seda nii linna kui ka teiste partnerite (nt Eesti Rahvakultuuri Keskuse) poolt, aga ka kollektiivide toetamist mujal Eestis või välismaal toimuvatest koolitustest osavõtmisel. Huvi koolituste vastu oli uuringu andmetel väga suur, eriti kommunikatsiooni ja turunduse teemadel, rahvusvahelise koostöö arendamisel, tehniliste oskuste arendamisel ja vigastuste ennetamisel, hääleseaduse ja -hoiuga seotud teemadel, kultuuritegevuste korraldamise ja rahastamise valdkonnas ning ka laiemalt juhtimise küsimustes. Samas toodi ka välja, et oluline ei ole mitte koolituste kvantiteet, vaid kvaliteet. Inimesed on sedavõrd hõivatud, et pigem võiks koolitusi olla vähem, aga need võiksid olla sisukamad ja kaasama oma valdkonna tõelisi tipptegijaid.

3.10. Rahastamise osas on suureks murekohaks **täiendava rahastuse** juurde toomine valdkonda. Osavõtutasude ja liikmemaksude osas on ekspertide väitel harrastajad muutunud hinnatundlikuks, samuti on inimestel sageli ootus, justkui peaks rahvakultuuri kollektiivis osalemine olema tasuta tegevus. Projektide taotlemisel on takistuseks sellega kaasnev bürokraatia ja inimressursi nappus. Samal ajal ei ole kollektiivid suutnud olulisel määral kaasata eraettevõtteid. Sponsoreid omavate kollektiivide arv on tagasihoidlik, enamasti soovivad sponsorid toetada üksikuid projekte ning neidki läbi soodsamate või tasuta toodete ja teenuste. Pikaajalist rahalist tuge on ette näidata vähestel. Siin võiks olla oluline roll ka linnal, et üheskoos

valdkonnaga tõsta ettevõtete teadlikkust, tunnustada head eeskju näidanud ettevõtteid ning viia läbi täiendav uuring, mis näitab rahvakultuuri ja selles osalemise positiivseid mõjusid.

3.11. Tartu linn võiks kaaluda käesoleva uuringu tulemuste põhjal ja valdkonda kaasates koostada rahvakultuuri **tegevuskava**, milles lepitakse kokku peamised eesmärgid ja lähiaastate olulisemad tegevussuunad.

4. I etapi tulemused: rahvakultuuri kollektiivid

4.1. Rahvakultuurikollektiivide üldandmed

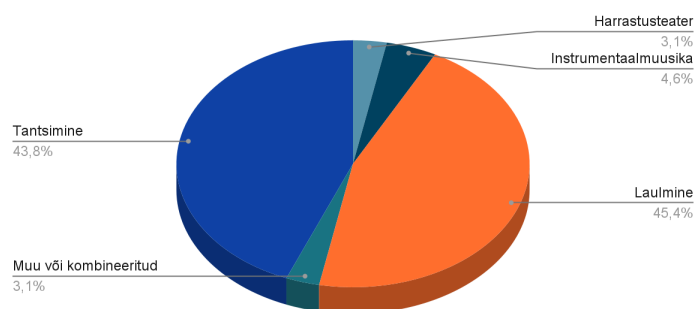
4.1.1. Kollektiivi tegutsemisvaldkond

Kokku osales uuringus 130 kollektiivi või rühma. Eesti Rahvakultuuri Keskuse andmekogu andmetel³ on Tartu linnas 286 kollektiivi, milles on tegevad 7103 harrastajat. Kuigi ka need andmed pole kõige ülevaatlikumad, võime hinnanguliselt öelda, et uuringus osales ligikaudu 45% kõikidest kollektiividest, mistõttu tuleb järgmistel kordadel jätkata tööd uuringus osalevate kollektiivide arvu suurendamiseks.

Kollektiivid said vastamisel valida viie valdkonna vahel: tantsimine, laulmine, harrastusteater, instrumentaalmuusika ning muu (näiteks kombinatsioon eri valdkondadest). Vastuse täpsustamiseks oli lisaks võimalik valida järgnevate võimaluste vahel: rahvatantsurühm, võimlejad, muu tantsu- ja liikumisrühm, koorimuusika, muud vokaalansamblid, puhkpilliorkester, rahvamuusikaansambel, sümfoonia- või keelpilliorkester, muud instrumentaalkollektiivid. Kollektiivide täpne nimekirj edastatakse Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonnale eraldi.

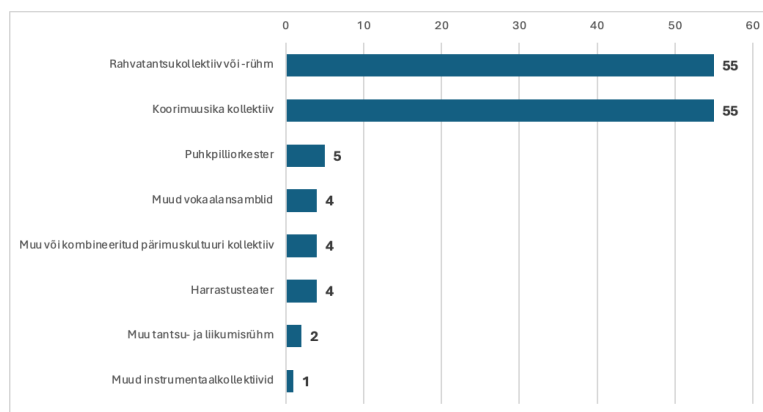
Tantsu- ja laulukollektiivid olid uuringus esindatud peaaegu võrdses mahus, neile järgnes instrumentaalmuusika, harrastusteater ning muu/kombineeritud valdkond. Valdav enamus tantsukollektiividest olid rahvatantsurühmad, muid tantsu- ja liikumisrühmi osales kaks. Koorimuusika kollektiivid moodustasid 45,1% laulukollektiividest, puhkpilliorkestrid 4,1% vastanutest ja muud vokaalansamblid 3,3%.

Koolikollektiividest oli uuringus esindatud kokku 43 kollektiivi: 25 koori, 16 rahvatantsurühma ja 2 puhkpilliorkestrit. Kokku moodustavad koolikollektiivid kõigist vastajatest 33%.

Joonis 1. Kollektiivi tegutsemisvaldkond

³ Rahvakultuuri aastaraamat 2023, Eesti Rahvakultuuri Keskus

Joonis 2. Kollektiivi tegutsemisvaldkonna täpsustus

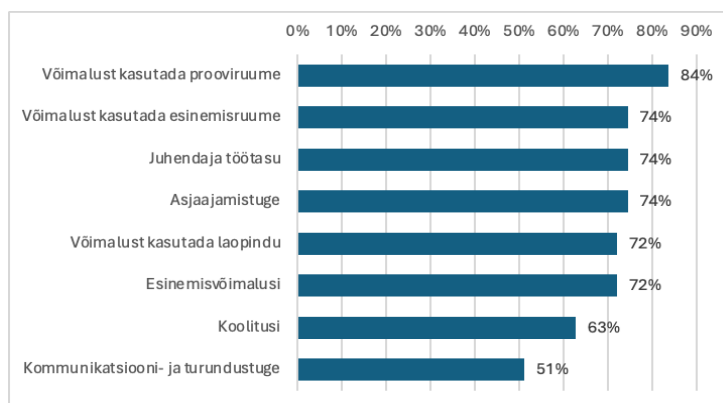
4.1.2. Kollektiivide juriidiline tegutsemisvorm

90% uuringus osalenud kollektiividest tegutsevad mõne juriidilise isiku koosseisus, valdavalt mittetulundusühinguna. 10% kollektiividest juriidiline keha puudub. Kooli juures tegutseva kollektiivi juriidiliseks kehaks loeti uuringus kooli, mitte katusorganisatsiooniks. Kui aga koolikollektiivil oli täiendavalt loodud MTÜ, võis kooli valida kollektiivi katusorganisatsiooniks.

33% kollektiividest (43 vastajat) kuulub täiendavalt mõne katusorganisatsiooni alla, 67% kollektiividest ei kuulu. Küsitluses määratleti katusorganisatsioon kui erinevaid rahvakultuuri kollektiive ühendav, kollektiivide tegevust koordineeriv ja sündmusi korraldav asutus või organisatsioon. Kõige sagedamini nimetati katusorganisatsioonidena Tartu Üliõpilasmaja (16 kollektiivi või rühma puhul) ja Tartumaa Rahvakultuuri Keskseksi (4 kollektiivi või rühma puhul).

Valdkondadest on juriidiline isik kõikidel harrastusteatriitel, instrumentaalmuusikakollektiividel ning muu või kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna kollektiividel. Tantsuvaldkonna kollektiividel oli juriidiline keha 89% vastajatest, lauluvaldkonnas 88% vastajatest.

Mõne katusorganisatsiooni koosseisu kuuluvatelt kollektiividelt küsiti, millist tuge nad katusorganisatsioonilt oma tegevuse korraldamiseks saavad. Kõige enam toetatakse kollektiivi prooviruumidega (84%), samuti esinemisruumide, juhendaja töötasu (osalise) katmisega ja asjaajamise korraldamisega (kõik 74%) ning laopindade ja esinemisvõimalustega (mõlemad 72%). Kommunikatsiooni- ja turundustuge saavad katusorganisatsioonilt ligikaudu pooled kollektiivid.

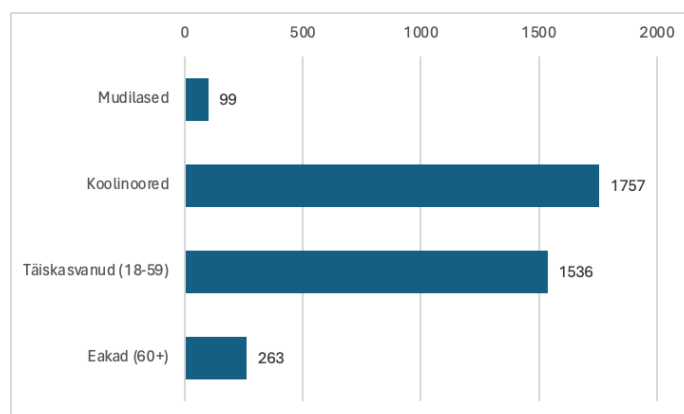
Joonis 3. Katusorganisatsiooni tugi kollektiividele

4.1.3. Kollektiivide liikmeskond

Uuringus osalenud 130 kollektiivis või rühmas tegutseb kokku 3655 osalejat, sh 43 uuringus osalenud koolikollektiivis või rühmas tegutseb kokku 1575 osalejat (43% kõikidest).

Küsitluses paluti liikmeskond jaotada nii sooliselt (naised ja mehed) kui ka vanusegrupiti (mudilased ehk eelkooliealised, koolinoored, täiskasvanud (vanuses 18-59) ning eakad (vanuses 60+)). Vanusegrupiti osalejad kokku liites saame kõikide kollektiivide osalejate arvuks 3655, soolises jaotuses aga 400 osalejat vähem ehk 3255. Kuna tulemustest on näha, et osa vastajaid määras küll liikmed vanusegrupiti, aga jättis sama tegemata sooliselt, on tulemustes üldarvu aluseks võetud vanusegruppide koguarv.

Osalejate arvult on suurimad grupid koolinoored (1.-12. klass) ja täiskasvanud (vastavalt 48% ja 42%), eakaid moodustavad 7% kõikidest osalejatest, mudilased alla 3%. Koolikollektiivides on ootuspäraselt enim koolinoori (91%). Mudilasi ning täiskasvanuid oli vastavalt 4% ja 5%.

Joonis 4. Kollektiivide liikmeskonna vanuseline jaotus

Kollektiivide osalejatest (sama tulemus ka koolikollektiivide puhul) ligikaudu kolmandik on mehed (37%) ning kaks kolmandikku naised (63%). Koolikollektiivide sooline jaotus on täpselt sama, mis keskmiselt.

4.2. Esinemisvõimalused

Esinemisvõimaluste all arvestati vaid avalike esinemiste arvu (st enda liikmetele suunatud esinemised või avalikkusele mitte suunatud üritused arvesse ei läinud). Arvestati möödunud hooajal toimunud esinemisi kokku, esinemisi Tartus ja välismaal. Hooaeg on antud uuringu mõistes kuni 12-kuuline periood (septembrist 2022 kuni augustini 2023).

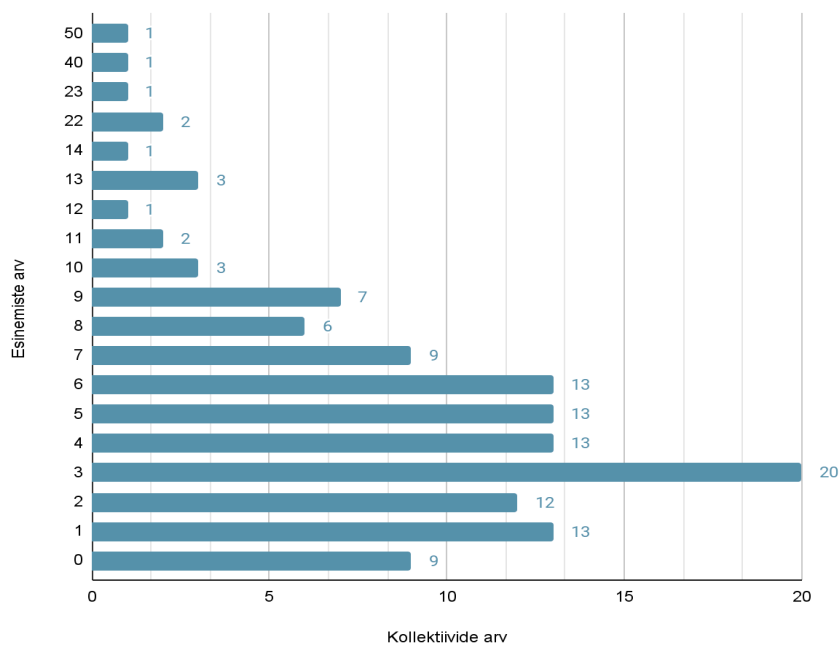
Suur osa vastanutest märkisid esinemiste arvuks möödunud hooajal vahemikus üks kuni üheksa esinemist, millest suurem osa toimus Eestis (685). Kusjuures kollektiivi enda korraldatud esinemised moodustasid kõigist esinemistest 31% (229 avalikku esinemist). Rahulolu esinemiste arvuga oli valdkonniti erinev, lauluvaldkonnast oli 86% kollektiividest arvamusel, et esinemisi on parasjagu, tantsuvaldkonnas oli see number 74%.

4.2.1. Esinemiste arv

Kokku toimus uuringus osalenud kollektiividel eelmisel hooajal 740 avalikku esinemist. Samas tuleb üldarvu puhul arvestada, et suuremate sündmuste puhul (nt üleriigilised või maakondlikud laulu- ja tantsupeod) arvestavad paljud kollektiivid sama sündmuse avalikuks esinemiseks, seega unikaalsete esinemiste koguarv on väiksem.

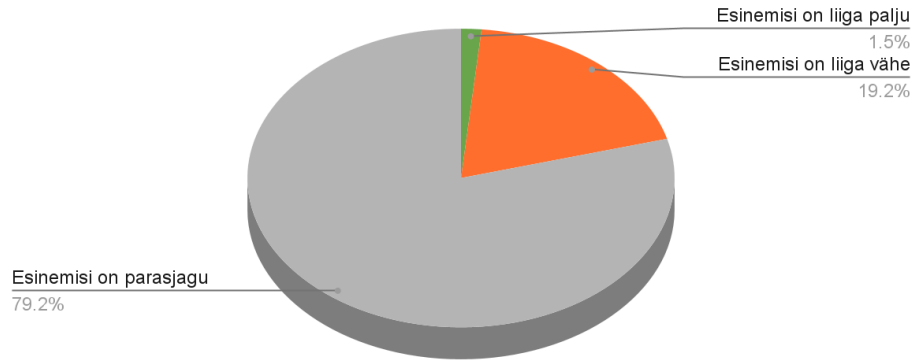
Keskmiselt toimus eelmisel hooajal kollektiivi kohta 5,7 avalikku esinemist. Lauluvaldkonnas oli kollektiivide keskmiseks avalike esinemiste arvuks 4,3 ja tantsuvaldkonnas 5,3. Harrastusteatripe puhul on keskmiseks avalike esinemiste arvuks hooajas 16, instrumentaalmuusika kollektiivide puhul 13,7, muu või kombineeritud pärimuskultuuri kollektiivide puhul 9.

Koolikollektiividel toimus eelmisel hooajal kokku 157 avalikku esinemist (21% koguarvust). Seega koolikollektiividel (33% kogu vastanute arvust) oli keskmiselt pisut vähem avalikke esinemisi kui ülejäänud kollektiividel.

Joonis 5. Kollektiivi avalike esinemiste arv lõppenud hooajal

80% kollektiividest peab avalike esinemiste praegust mahtu optimaalseks ("esinemisi on parasjagu), 19% hinnangul võiks esinemisi olla praegusest rohkem. Vaid kahe kollektiivi hinnangul on esinemisi liiga palju. Lauluvaldkonna kollektiivid olid 10% võrra rohkem rahul esinemiste arvuga kui tantsukollektiivid. Tantsuvaldkonnas vastas 74% kollektiividest, et esinemisi on parasjagu, ning 23% arvas, et neid on liiga vähe. Samas lauluvaldkonnas vastas 86%, et esinemisi on parasjagu ning 14% arvas, et neid on liiga vähe. Koolikollektiividest 84% arvas, et esinemisi on parasjagu, ning 16%, et esinemisi on liiga vähe.

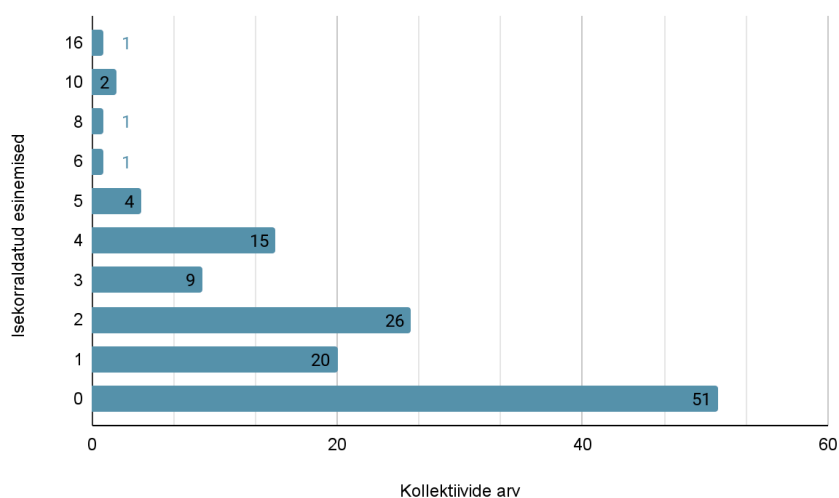

Joonis 6. Hinnang kollektiivi avalike esinemiste mahule

Tartus toimus kollektiividel möödunud hooajal 421 esinemist, st 62% kõigist Eestis toimunud avalikest esinemistest. 22 Tartu linnas tegutsevat kollektiivi ei esinenud Tartus ühelgi korral. Keskmiselt kollektiivi kohta toimus Tartus 3,2 esinemist. Kooride ja tantsukollektiivide puhul toimus Tartus keskmiselt 2,7 avalikku esinemist, harrastusteatriel 8, instrumentaalmuusika kollektiividel 9,7, muudel (sh kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna) kollektiividel 4,3 esinemist. Koolikollektiividel toimus Tartus möödunud hooajal 121 esinemist (29% koguarvust), seda on pisut vähem kui keskmiselt ülejäänud kollektiividel.

130st kollektiivist esines möödunud hooajal välismaal vähemalt ühe korra 23 kollektiivi ehk 18% kõikidest vastanutest. 107 kollektiivi ei esinenud möödunud hooajal kordagi välismaal. Välismaal esinenud kollektiivide puhul oli keskmiseks esinemiste arvuks 2,4, kusjuures üks kollektiiv esines välismaal kümnel korral, 11 kollektiivi esinesid välismaal möödunud hooajal ühel korral. 23-st välismaal esinenud kollektiivist 10 olid koorid ja muud vokaalansamblid, 7 rahvatantsukollektiivid, 3 instrumentaalmuusika kollektiivid, 1 harrastusteater ning 2 muu või kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna kollektiivi. Koolikollektiivid möödunud hooajal välismaal ei esinenud.

Kokku korraldas 79 kollektiivi (61%) ise möödunud hooajal kokku 229 esinemist, 51 kollektiivi (39%) aga ei korraldanud ise ühtegi avalikku esinemist. Koolikollektiivid korraldasid möödunud hooajal 41 avalikku esinemist (18% koguarvust) ehk vähem kui kollektiivid keskmiselt.

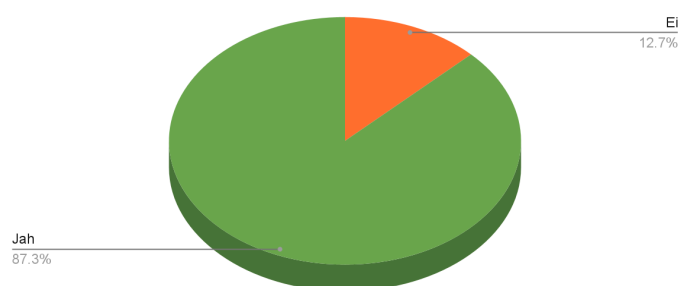
Joonis 7. Kollektiivi enda korraldatud avalikud esinemised

Kõikidest kooridest ja muudest vokaalansamblitest on ise esinemisi korraldanud 63% vastanutest, tantsukollektiividest 54%, instrumentaalmuusika kollektiividest 67%, harrastusteatritest 100% ja muu või kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna kollektiivest 75%. Seega korraldavad kõige sagedamini oma esinemisi ise harrastusteatrid, kõige harvem aga tantsukollektiivid.

4.3. Laulu- ja tantsupeo protsess

4.3.1. Kollektiivide kuulumine laulu- ja tantsupeo (LTP) registrisse

Ootuspäraselt oli enamus vastanud kollektiive (sh koolikollektiivid), keda LTP protsess puudutab (näiteks harrastusteatreid ei puuduta), kantud ka vastavasse registrisse ning varasemalt ka antud protsessist osa võtnud. LTP protsess (ettevalmistumine, proovid, juhendajate seminarid, ülevaatused jmt) mõjutab oluliselt kollektiivide tegevust ning sellega võivad olla seotud ka avalike esinemiste arv, ruumide kasutamise vajadus, eelarve kujunemine kui ka muud tegevused.

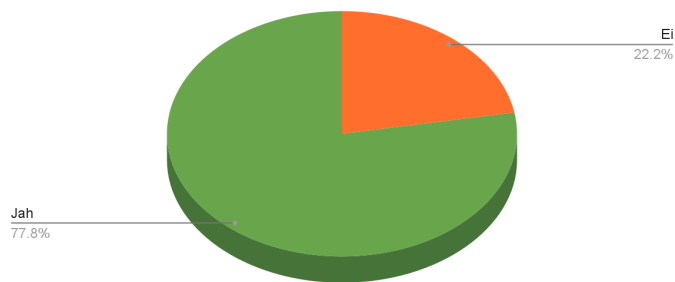

Joonis 8. Kollektiivide kuulumine laulu- ja tantsupeo registrisse

4.3.2. Osalemine viimasel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol

Küsimuses peeti silmas 2019. a üldlaulu- ja tantsupidu ning 2023. a noorte laulu- ja tantsupidu Tallinnas. Lauluvaldkonna kollektiivide osalemismäär viimasel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol ühtis peaaegu täielikult LTP registrikannete määraga, samas kui tantsuvaldkonnas ületas kollektiivide LTP registrikannete arv 15% võrra eelmisel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol osalemise määra (vastavalt 91% ning 75%).

Tantsupeo puhul mõjutab peole pääsemist olulisel määral Kalevi staadioni mahutavus ning olenevalt kollektiivi koosseisust (st mudilased, koolinoored, keskkoolinoored, üliõpilased, naisrühmad, segarühmad, pererühmad jne) ja peo kontseptuaalsest lahendusest, on oht tantsupeole mitte pääseda olnud seni ajalooliselt suurem kui kooride hulgas. See võib olla ka üheks põhjuseks, mis mõjutab peol osalemise osakaalu. Koolikollektiividest osales viimasel üleriigilisel laulu- ja tantsupeo 36 kollektiivi ning ei osalenud ainult 7 kollektiivi.

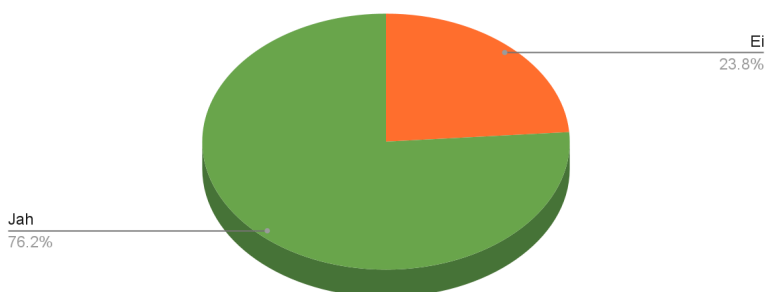

Joonis 9. Osalemine viimasel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol või noorte laulu- ja tantsupeol

79% asjakohastest kollektiividest plaanib osaleda järgmisel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol (sh kas üldpeol või noorte peol), 21% ei plaani. Antud küsimuse puhul saab laulu- ja tantsuvaldkonna vahel välja tuua mõneprotsendilist vahet lauluvaldkonna kasuks (vastavalt 79% tantsuvaldkond ning 86% lauluvaldkond). Koolikollektiividest plaanib järgmisel üleriigilisel laulu- ja tantsupeol osaleda 86% vastanutest.

4.3.3. Osalemine viimasel Tartu laulupeol (2019) või Tartumaa tantsupeol (2022)

Kokku osales asjakohastest kollektiividest viimasel Tartu laulupeol või Tartumaa tantsupeol 76,2% vastanutest. Kooridest ja teistest vokaalkollektiividest osales 80%, rahvatantsukollektiividest 75%, instrumentaalmuusika kollektiividest 83% ning muudest või kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna kollektiividest 25%. Koolikollektiividest osales viimasel Tartu laulupeol või Tartumaa tantsupeol 84% vastanutest.

Joonis 10. Osalemine viimasel Tartu laulupeol (2019) või Tartumaa tantsupeol (2022)

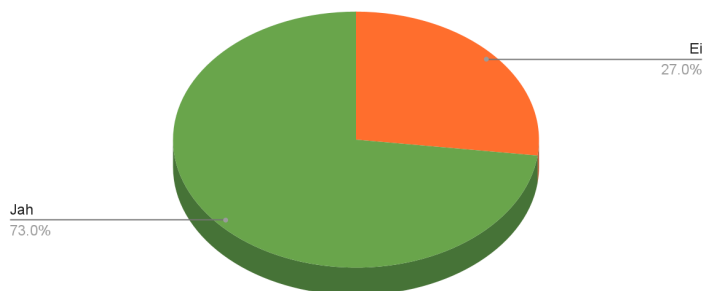
Ligi 83% kollektiividest plaanib osaleda järgmisel Tartu laulupeol või tantsupeol (2024), 17% seda teha ei plaani. Kooridest ja muudest vokaalansamblistest kavatseb osaleda 83%, rahvatantsukollektiividest 87%. Koolikollektiividest plaanib järgmisel Tartu laulupeol või tantsupeol osaleda kõik vastanud peale ühe.

4.3.4. Rühmatoetused laulu- ja tantsupeol osalemiseks

Kokku saab asjakohastest kollektiividest LTP rühmatoetust⁴ 73% vastanutest. 42 lauluvaldkonna kollektiivi 59-st saab LTP rühmatoetust (71%) ning 46 tantsuvaldkonna kollektiivi 57-st (81%) ehk

⁴ LTP toetusmeetme kohta leiab rohkem infot: <https://kulee/laulu-ja-tantsupeoliikumise-toetamine>

tantsukollektiivide toetuse saamise määr on mõnevõrra kõrgem. Koolikollektiividest saab kokku 84% vastanutest LTP rühmatoetust ehk rohkem kui ülejäänud kollektiivid keskmiselt.

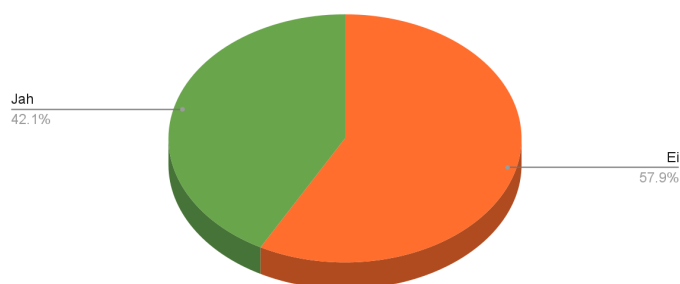

Joonis 11. LTP rühmatoetust saavate kollektiivide osakaal

4.3.5. Juhendaja palgatoetus LTP osalemiseks

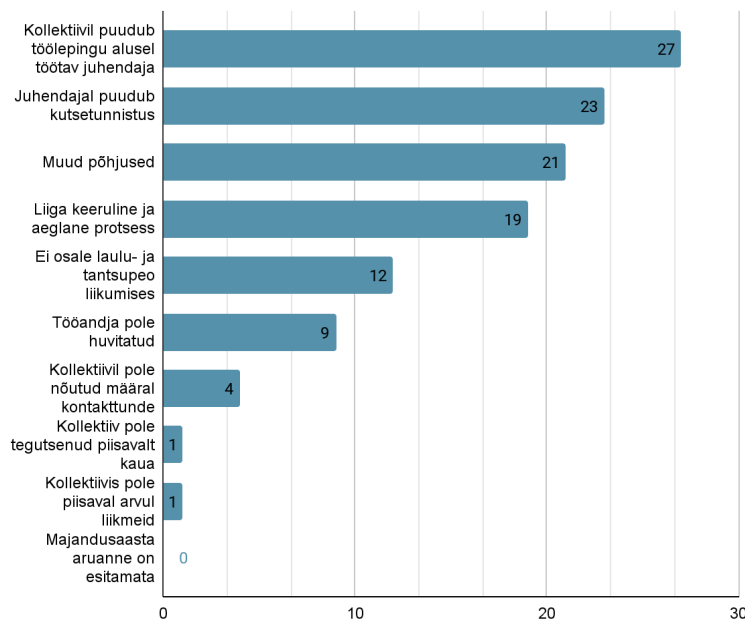
42% asjakohastest kollektiividest saab juhendaja palgatoetust laulu- ja tantsupeo protsessis osalemiseks, 58% toetust ei saa.

Lauluvaldkonna kollektiividest saab juhendaja palgatoetust 39%, tantsuvaldkonnas 46% ja instrumentaalmuusikas 67% kollektiividest. Koolikollektiividest saavad pooled vastanutest palgatoetust LTP osalemiseks (49%).

Joonis 12. Juhendaja palgatoetust LTP osalemiseks saavate kollektiivide osakaal

Toetuse mitte taotlemiseks või toetuse mittesaamiseks on kollektiivid toonud erinevaid põhjusi. Alljärgnevalt on toodud enim nimetatud põhjused, kusjuures vastajad said märkida kõik sobivad variandid.

Joonis 13. Põhjused laulu- ja tantsupeo palgatoetuse taotlemata jätmiseks või toetusest ilmajäämiseks

Koolikollektiivide puhul toodi kolme peamise põhjusena välja liiga keeruline ja aeglane protsess (10 vastajat), juhendajal puudub kutsetunnistus (8 vastajat) ja tööandja pole huvitatud (6 vastajat).

Muude põhjustena toodi välja alljärgnev: liikmed on eakad ja/või koosseis üldiselt ei vasta seatud nõuetele või siis käiakse koos kollektiiviga, kuid samaaegselt ka koolinoorte puhul kooli kollektiiviga, kellega ka LTP protsessis lõpuks osaletakse. Tuuakse välja nõuete ebaadekvaatus, mainitakse ka liigselt pikka ja kurnavat taotlemise protsessi, mis üldiselt ära ei tasu.

Üks oluline initsiatiiv (nii Tartu linna kui ka katusorganisatsioonide ja kollektiivide endi poolt) oleks toetada juhendajate kutsetunnistuse taotlemist ning vastava lepingulise suhte loomist kollektiivi ja juhendaja vahel.

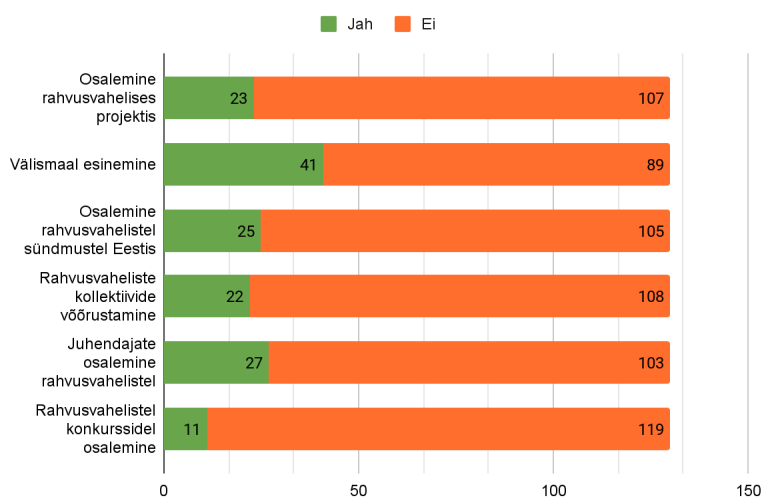
Valik vabas vormis lisatud kommentaaridest (toimetatud lugemise selguse huvides), mis ilmestavad kollektiivide arusaamatusi seoses LTP-ga, aga ka muid kollektiivi jaoks elulise tähtsusega teemasid:

- *Ei omagi ülevaadet, kuidas ja kust taotleda rahalist toetust või juhendaja tasu. Vajalik on tööleping ilmselt katuseorganisatsiooniga - töölepingut saab teha.*
- *Palgatoetus on liiga väike ja ei kata ära dirigendi nõudmisi palga osas. Kooril endal ei ole võimekust palka juurde maksta ning rahakatele sponsoritele ei ole koor atraktiivne kooslus toetamiseks. Ilmselt liiguvad kõik head dirigendid Tallinnasse, kus on võimekus rohkem palka maksta.*
- *Rühm tegutseb kooli huviringina. Juhendaja on põhikohaga klassiõpetaja ja juhendab rahvatantsuringe.*
- *Rubriigile - Esinemisvõimalused - ei soovi ja ka ei saa vastata! Pikem teema.*
- *Kui kollektiiv alles alustas käesoleval hooajal, siis ei saa eelmise hooaja esinemismahtu hinnata.*
- *Üldtantsupidudel ei ole osalenud, sest 1.-2. klassi rühmasid ei võeta, isegi mitte koolinoorte tantsupeole, mis on väga kurb. Kui on ikka koolinoorte tantsupidu, siis võiks saada kõik koolide rahvatantsurühmad kandideerida..*
- *Eakatel puudub võimalus osaleda LTP tegevuses.*
- *Võib-olla võiks traditsiooniline laul (pärimuslaul) olla LTP osa, praegu ei ole.*
- *Tartu laulupeost 2024 kahjuks on meid eemale jäetud. Uuel kunstilisel toimkonnal on omad huvid.*

4.4. Kollektiivi rahvusvaheline tegevus

Uuring keskendus kohaliku tegevuse kõrval ka kollektiivide rahvusvahelisele tegevusele. See on eriti oluline arvestades Tartu kui 2024. a Euroopa kultuuripealinna staatust. Uuring vaatles kolme viimase aasta kogemust, sellest varasemat perioodi arvesse ei võetud.

53% vastanud kollektiividest pole viimase kolme aasta jooksul osalenud üheski rahvusvahelises tegevuses, sh ise välismaal käies, välismaal kollektiivide võõrustades ega Eestis toimunud rahvusvahelistel sündmustel osaledes. Koolikollektiividest pole viimase kolme aasta jooksul osalenud üheski rahvusvahelises tegevuses 77% vastanuteist, mingi rahvusvahelise kogemusega on kokku 10 vastanud kollektiivi.

Joonis 14. Kollektiivide rahvusvaheline tegevus

Rahvusvahelist kogemust omavatest kollektiividest on kõige sagedamaks vormiks välismaal toimunud esinemised (41 kollektiivi), juhendajate osalemine rahvusvahelistel koolitustel (27 kollektiivi), osalemine rahvusvahelistel sündmustel Eestis (25 kollektiivi). 23 kollektiivil on kogemus rahvusvahelises projektis osalemisel, 11 kollektiivi on osalenud rahvusvahelistel konkurssidel.

Koolikollektiivide puhul oli kõige sagedasemaks rahvusvaheliseks kogemuseks kollektiivi juhendaja osalemine rahvusvahelisel koolitustel (9 vastanut), välismaal on esinenud kaks vastanut ning rahvusvahelist kollektiivi on võõrustanud samuti kaks vastajat. Lisaks on üks vastanud koolikollektiiv osalenud rahvusvahelisel sündmusel Eestis ning ka osalenud rahvusvahelisel konkursil. Rahvusvahelises projektis ei ole ükski koolikollektiiv osalenud.

Rahvusvahelises projektis osalemise kogemus viimasest kolmest aastast on 8 tantsukollektiivil, 5 kooril, kahel harrastusteatri ning 8 muu rahvakultuurivaldkonna kollektiivil.

Viimase kolme aasta jooksul on välismaal esinenud 17 tantsukollektiivi, 15 koori või muud vokaalmuusikakollektiivi, kaks harrastusteatri ning 7 muu valdkonna kollektiivi. Kui võrrelda antud küsimuse vastuste statistikat küsimusega välismaal esinemisest viimasel hooajal, siis eelmisel hooajal esines välismaal kokku 23 kollektiivi ning eelmisel kolmel hooajal kokku 41 kollektiivi. Eeldame, et see number oleks olnud kolme hooaja peale suurem, kui vahepeal poleks olnud koroonaviiruse pandeemiat ning reisi- ja avalike kogunemiste piiranguid (vahemikus 2020–2022).

Rahvusvahelise sündmuse osas polnud küsimustikku lisatud etteantud definitsiooni, seega said kollektiivid vastamisel lähtuda nende endi perspektiivist, mida rahvusvaheline sündmus neile tähendab.

Valdkonniti osales mõnel Eestis toimunud rahvusvahelisel sündmusel 9 tantsukollektiivi, 7 koori ning üks harrastusteater ning 8 muud rahvakultuurivaldkonna kollektiivi. Viimase kolme hooaja jooksul osales rahvusvahelisel koolitusel 27 kollektiivi juhendajat, sh 12 koorikollektiivi juhendajat, 5 tantsukollektiivi juhendajat, kaks harrastusteatri juhendajat ning kaheksa muu kollektiivi juhendajat.

Rahvusvahelisel konkursil osales 7 koori või muud vokaalmuusika kollektiivi, kaks harrastusteatri ning kaks tantsukollektiivi. Kooride suurem osalusmäär rahvusvahelistel konkurssidel lähtub ilmselt valdkonnaspetsiifikast, kuna tantsuvaldkonna puhul on pigem tegu festivalide ja tähtpäevade kui konkurssidega.

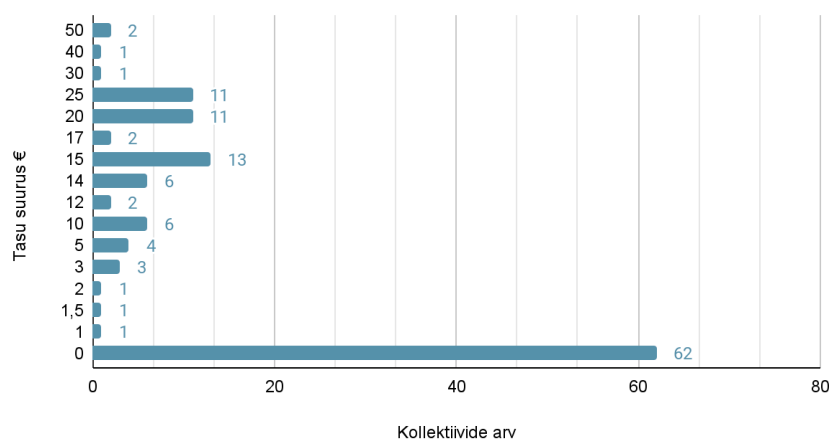
4.5. Kollektiivide osalustasud ja liikmemaksud

4.5.1. Kollektiivide osalustasud ja liikmemaksud

Kui arvestada kollektiivide koguarvu koos koolikollektiividega, siis pooled (50%) vastanud kollektiividest (65) on kehtestanud osalustasu või liikmemaksu. Keskmine liikmemaksu suurus selle kehtestanud kollektiivides on 16,9 eurot kuus, kuid liikmemaksude suurus erineb kollektiivide lõikes märkimisväärselt. 25% liikmemaksu või osalustasu küsivatest kollektiivides on selle suurus kuus 1-10 eurot, 52% puhul 11-20 eurot, 18% puhul 21-30 eurot, kolme kollektiivi puhul on osavõtutasu 40-50 eurot kuus.

Koolikollektiivide osalustasud või liikmemaksud on minimaalsed - 95% vastanutest tasu puudub ning 5% vastanutest on see 5 eurot kuus või vähem (2% kaalub tasu tõstmist).

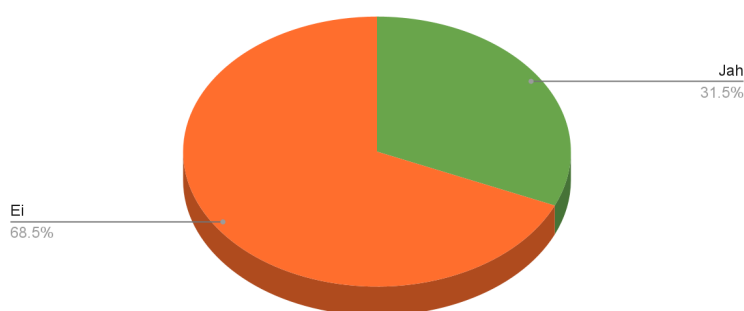
Kui koolikollektiivid jätta arvestusest välja, siis ülejäänud kollektiivide puhul on 87-st kollektiivist osalustasu või liikmemaks kehtestatud 63 kollektiivis (72%). Liikmemaksu keskmine suurus on 17,3 eurot kuus.

Joonis 15. Kollektiivi osalustasu või liikmemaksu suurus kuus (eurodes)

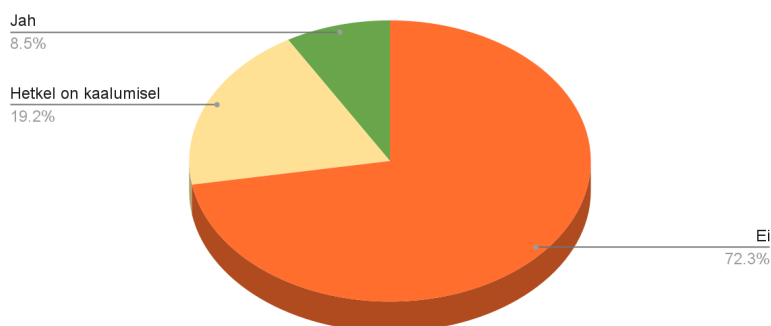
Liikmemaksu keskmine suurus valdkonniti erineb enam kui kaks korda. Kooride ja muu vokaalmuusika ansamblite puhul on keskmine liikmemaksu või osalustasu suurus 15,3 eurot kuus, tantsukollektiivides 18 eurot, harrastusteatritest 17 eurot ja muu või kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna kollektiivides 8,5 eurot. Siinkohal küsiti uuringus liikmemaksu või osalustasu põhisummat. Kollektiivid võivad olla kehtestanud ka soodushinnad või tasust vabastuse, mida käesoleva uuringu tulemused ei kajasta.

Lisaks liikmemaksu või osalustasu olemasolule ja suurusele küsiti tasude tõusu kohta viimasel kahel aastal ning kavandatud tasude tõusu kohta tulevikus. Ligikaudu kolmandikus kollektiividest, kes on maksu kehtestanud, on see viimase kahe aasta jooksul tõusnud (32%), kahes kolmandikus pole tasusid viimasel kahel aastal aga tõstetud (68%). Pea pooled tantsukollektiivid (27) on tasu tõstnud, laulukollektiividest on tasu tõstnud võrdluseks vaid 11 kollektiivi 59-st. Viie kollektiivi puhul on liikmemaksu või osalustasu tõstmise tagajärjel mõni liige lahkunud.

Joonis 16. Kas osalustasu või liikmemaksu on viimasel kahel aastal tõstetud?

Kolmveerand vastanud (72%) kollektiividest ei plaani hetkel osalustasu tõsta, 19% kaalub seda võimalust ning 9% on otsustanud osalustasu tõsta. Kui arvestada, et 32% kollektiividest on tasu juba tõstnud ja 9% on osalustasu lähiajal tõstmas ning lisaks 19% kaalub seda võimalust, siis võib järeldada, et ligi pooled kõikide valdkondade kollektiividest on osalustasu tõstnud või tõstmas.

Joonis 17. Kas on kavas osalustasu või liikmemaksu järgmise 12 kuu jooksul tõsta?

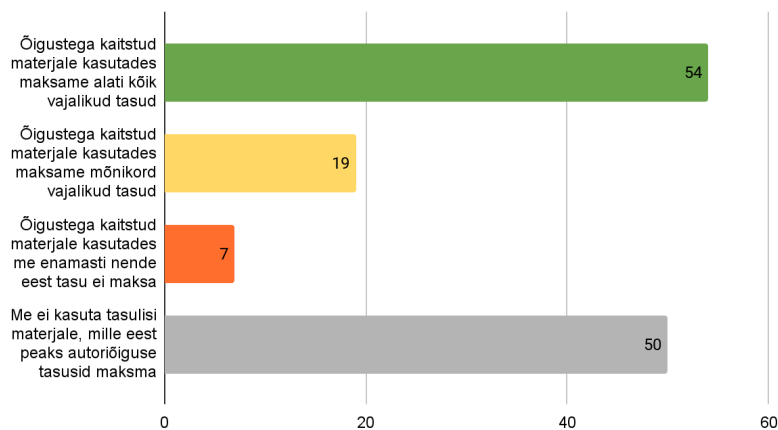
Valik vabas vormis lisatud kommentaaridest (toimetatud lugemise selguse huvides) osalustasude kujunemise kohta:

- Liikmed maksavad osalustasu septembrist juunini, enamjaolt läheb see saali rentide katteks.
- Rühmavanemalt tasu ei küsita, teistel on hooaja tasu 175€, mis kogutakse nelja osamaksena.
- Liikmemaks on 40€/kuus perioodil september-mai. Suveperioodil on liikmemaks 4€/kuus.
- Liikmemaksule on võimalik taotleda ka soodustust kui seltsis on ühe perekonna liikmeid rohkem.
- Korjatakse aastamaksuna, aga kõik ei suuda seda tasuda.
- Avalduse põhjal võib kooriliige saada maksuvabastust mingil perioodil.

- On sisemine kokkulepe, et kollektiiv ei küsi osalustasu, aga mängija ei küsi ka mängutasu, kui peaks õnnestuma leida tasuline mäng.
- Koolirühmana osalustasu pole. Kogume sümboolse tasu väikesteks väljaminekuteks.
- Kõik toimub vabatahtlikult.
- Osavõtutasu kulub ruumide üüri tasumiseks Tiigi Seltsimajas.
- Liikmetasu on sisetema! Taas pikem teema.

4.5.2. Autoriõiguse tasude maksmine

42% kollektiividest (54) märkisid, et maksavad alati kõik vajalikud tasud õigustega kaitstud materjalide (noodid, tekstid, kirjeldused) või muusika kasutamise (muusika avalik esitamine) eest, 15% kollektiividest (19) maksavad mõnikord. 38% kollektiividest väidavad, et nad ei kasuta oma tegevuses üldse tasulisi materjale, mille eest peaks autoriõiguse tasusid maksma. 5% kollektiividest (7) enamasti õigustega kaitstud materjalide kasutamise eest tasu ei maksa. Koolikollektiividest 40% vastas, et õigustega kaitstud materjale kasutades maksavad nad alati kõik vajalikud tasud ning 35% vastas, et nad ei kasuta tasulisi materjale, mille eest peaks autoriõiguse tasusid maksma. Õigustega kaitstud materjale kasutades maksab vastanud koolikollektiividest mõnikord vajalikud tasud 14% ning tasusid enamasti ei maksa 12% vastanutest.

Joonis 18. Õigustega kaitstud materjalide või muusika kasutamise eest autoriõiguse tasude maksmine

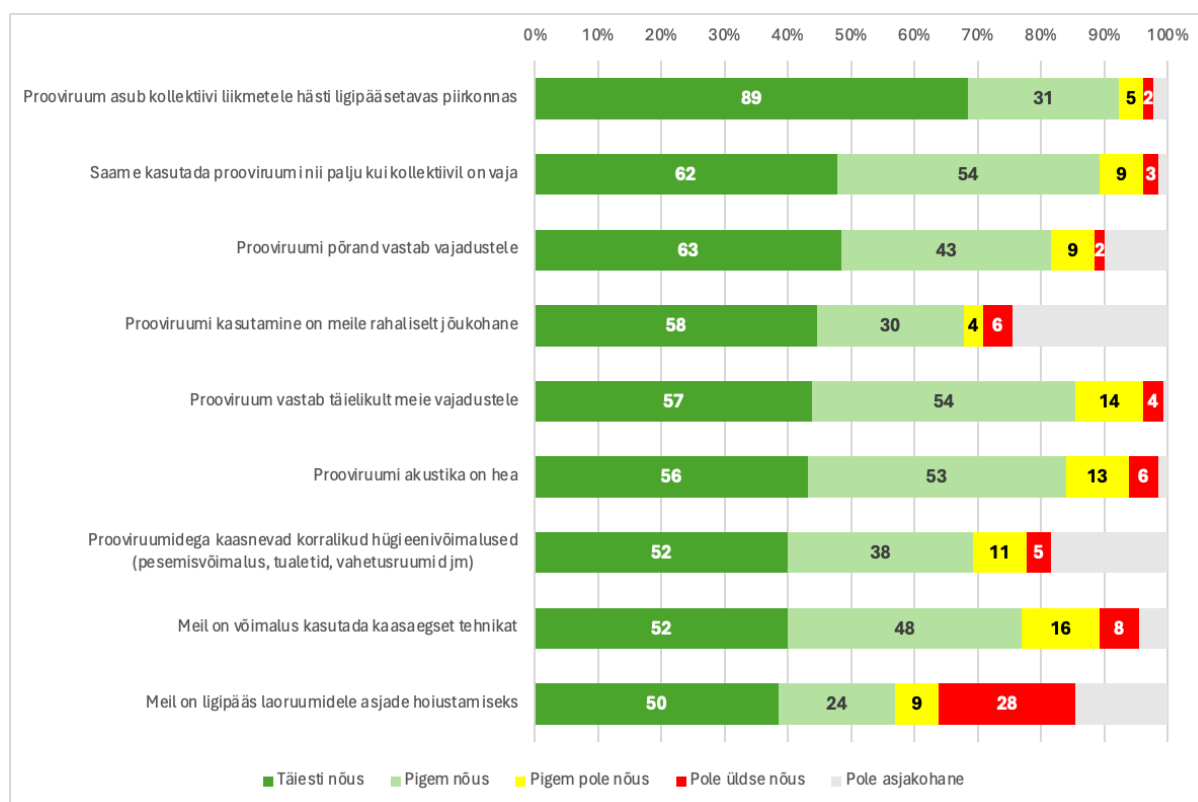
Valik vabas vormis lisatud kommentaaridest (toimetatud lugemise selguse huvides) autoritasude kohta:

- Kasutame treeningtunnis Spotify muusikat, mille eest ei ole maksnud rohkem kui Spotify kasutaja eest.
- Suuremate kontsertide puhul on EAÜ-ga sõlmitud iga kord eraldi leping.
- Loodetavasti arvestate, et kooridel on üsna puudulikud teadmised, mis selle punkti alla käib.
- Teeme iga kontserdi puhul lepingu.
- Oleme kasutanud materjale õppe eesmärgil ja tasunud selle tariifi tasud.
- Laulupeo lepinguga tagab ilmselt kool ka autoriõiguste kaitse ja tasu.
- Üldiselt kasutame tantsukirjeldusi, mis on võetud trükitud raamatust, mille juhendaja on endale ostnud. Seega, maksnud materjalide eest ka autoritasu.
- Põhiliselt osalesime erinevatel laulupidudel ja õppisime nende repertuaari.

4.6. Proovi- ja treeningruumide olukord

4.6.1. Proovi- ja treeningruumid

Üldiselt on Tartus tegutsevad kollektiivid proovi- ja treeningruumide kättesaadavuse ning seisukorraga väga rahul. Alljärgneval joonisel on toodud väited rahulolu järjekorras, st arvestatud on "täiesti nõus" ja "pigem nõus" vastajate osakaalu kogu vastajate arvu, kelle jaoks vastav väide on asjakohane (näiteks suurele osale kooridest pole prooviruumi puhul oluline pesemisvõimaluste olemasolu). Seda arvestades on üle 90% kollektiivide hinnates prooviruumid ligipääsetavas asukohas (94%), kollektiivil on võimalus kasutada prooviruume nii palju kui vaja (91%), prooviruumi pörand vastab vajadusele (91%) ning prooviruumi kasutamine on kollektiivile jõukohane (90%). Alla 90% hinnangu said prooviruumide vastavus vajadustele (86%), prooviruumi akustika (85%), prooviruumide hügieenivõimalused (85%) ning võimalus kasutada kaasaegset tehnikat (81%). Kõige madalama hinde sai ligipääs laoruumidele asjade hoiustamiseks (66%).

Joonis 19. Kollektiivide rahulolu proovi- ja treeningruumidega

Kui üldine rahulolu proovi- ja treeningruumidega on kõrge, siis valdkonniti on tulemused erinevad. Võrreldes kahe suurima vastajate arvuga valdkonda (laulu- ja tantsukollektiivid), on valdkonna spetsiifikast tulenevalt murekohad selgelt eristuvad. Tantsukollektiividel on madalaim rahulolu (53% vastasid "täiesti nõus" või "pigem nõus") laoruumidega (hoiustamistingimustega), ennekõike puudutab see rahvariiete hoiustamist. Laulukollektiividel on madalaim rahulolu (69%) prooviruumide taskukohasusega (võrdluseks tantsukollektiividel vastav näitaja 88%). Vastanud koolikollektiivid olid valdavalt proovi- ja treeningruumi tingimustega keskmiselt rohkem rahul kui ülejäänud kollektiivid.

Valik vabas vormis lisatud kommentaaridest (toimetatud lugemise selguse huvides) proovi- ja treeningruumide osas:

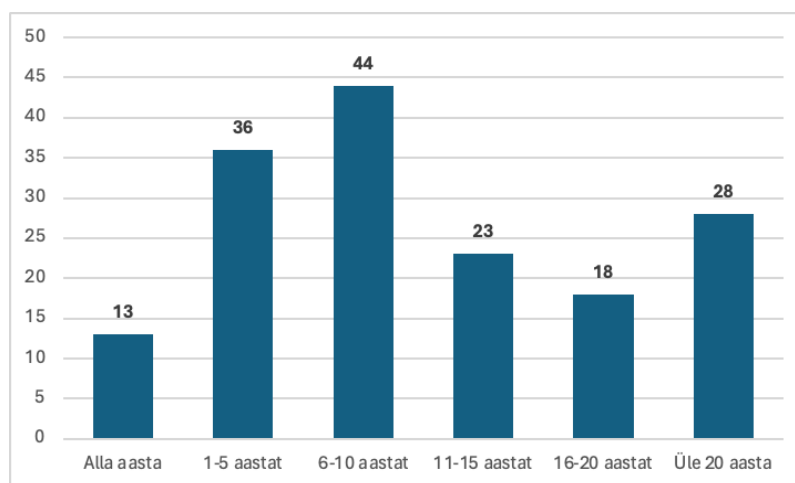
- Meie kollektiiv on linna peal laiali, pole olnud võimalust tegutseda ühes kohas, ongi kord nädalas ühes saalis, teine päev teises saalis ja kolmas üldse kolmandas kohas.
- Meile on antud prooviruum tasuta kasutamiseks tähtajatult sõprade poolt.
- Ideaalse prooviruumi on tinginud head kokkulepped ja isiklikud tutvused. Muul juhul linnaruumide rentimine tantsurühmade tegevuseks on ebamõistlikult kallis, kuivõrd täiskasvanute kollektiividele linnapoolset toetust ei ole.
- Kasutame oma kooli ruume ja ei pea selle eest renti maksma.
- Prooviruumi rendime kindlatel kellaaegadel. Et tantsijatelt kogutult igakuine tasu ei läheks liiga suureks, siis pesemisvõimalused on küll olemas, aga meil pole rahalisi võimalusi nende eest tasuda.
- Koolis saime kasutada pisikest ruumi, kus hoiustasime oma rahvariideid, kuid 2023. a. suvel pidime välja kolima. Hetkel otsime uut laoruumi, mis sobiks rahvariide hoiustamiseks. Keskmise rendikulu aastas on 1200 eurot. Väga mugav oli, kui laoruum oli treeningkoha juures. Ei pidanud enne igat esinemist riideid kusaqilt vedama.
- Pärts iga päev ruumidesse löögile ei pääse, sest jagame ruumi teiste kollektiividega. Aga oleme kenasti kokkuleppele saanud ja saanud kasutada piisavalt ja vajadustele vastavalt (ka lisaproovide puhul).
- Kõik ladustamist vajavad asjad asuvad meie juhendaja isiklikus laos.
- Koolikooril on kõik vajalikud tingimused kooritöö toimumiseks.
- Koolimajas toimuvad proovid muusikaklassis, kus on peaaegu kõik võimalused olemas.
- Teeme proovi liikmete kodudes.
- Kuna Tartus pole kultuurimaja, tuleb olla rahul sellega mis meil on. Aga siit edasi (või tagasi) pole enam kusaqile minna!

4.7. Kollektiivide juhendajad

4.7.1. Juhendajate arv ja tööstaaž kollektiiviga

Juhendajate all peeti küsitluses silmas kollektiivi sisulise juhendamisega seotud isikuid, mitte administratiiv- või tugipersonali. 72% uuringus osalenud kollektiividest (93) on üks juhendaja, 25% kollektiividest on kaks juhendajat. Ühel kollektiivil oli kolm või enam juhendajat (tantsukollektiiv) ning kolmel kollektiivil küsitluste täitmise hetkel juhendaja üldse puudus (üks koor ja kaks muu pärimuskultuuri kollektiivi). Koolikollektiividest 74% on üks juhendaja ning 26% on kaks juhendajat.

Tartu rahvakultuurikollektiivide juhendajatest on vastava kollektiiviga tegelenud 8% alla aasta, 22% 1-5 aastat, 27% 6-10 aastat, 14% 11-15 aastat, 11% 16-20 aastat ning 17% üle 20 aasta.

Joonis 20. Juhendajate tööstaaž kollektiiviga

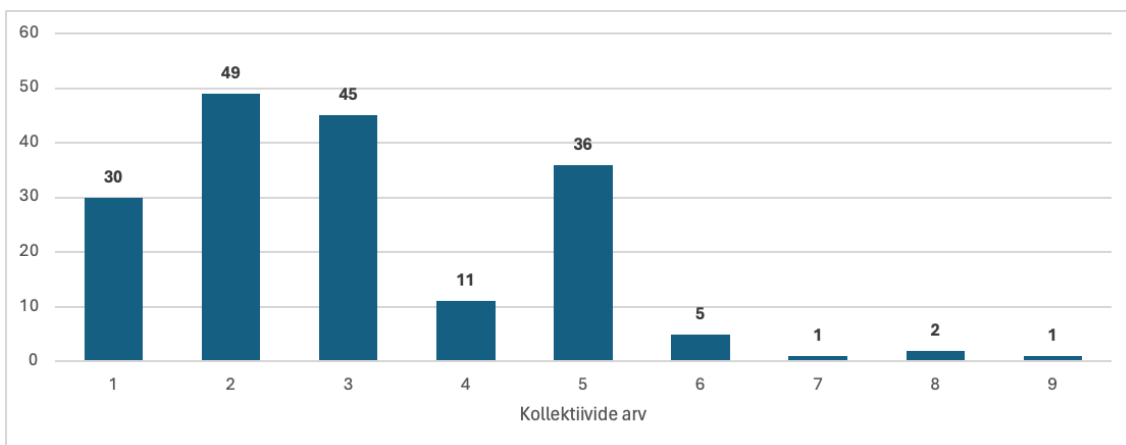
Laulu- ja tantsuvaldkonna erinevusena tuleb välja, et lauluvaldkonnas on kõige enam juhendajaid töötanud kollektiividega üle 20 aasta, tantsuvaldkonnas on enim juhendajaid töötanud kollektiividega 6-10 aastat. Koolikollektiivide puhul on juhendaja tööstaaž kollektiiviga pikk ehk peamiselt rohkem kui 20 aastat (35%) ja 11-15 aastat (19%). Samas on koolikollektiivides ka mitmeid juhendajaid, kelle tööstaaž on ainult 1-5 aastat (23%).

Kui kollektiivi juures tegutseb ka teine juhendaja (ühe kollektiivi juures tegutseb kolm või enam juhendajat), siis teise juhendaja puhul on üldiselt suhe kollektiividega lühem. Kui peamiste või ainsate juhendajate puhul omas alla üheaastast staaži vaid 3,9% vastanutest, siis teise juhendaja puhul oli alla aastase staažiga juhendajaid koguni 23,5%. Samal ajal kui peamiste juhendajate puhul omas üle 20 aastast staaži 21,3% vastajatest, siis leidis vaid üks kollektiiv, kus teine juhendaja on kollektiiviga tegutsenud üle 20 aasta.

4.7.2. Kollektiivide arv juhendaja kohta

Tartu kollektiivide juhendajad tegutsevad keskmiselt 2,9 kollektiivi juures. Kooride ja muude vokaalansamblike peamiste juhendajate puhul on vastav näitaja keskmiselt 2,5 kollektiivi juhendaja kohta, tantsukollektiivide puhul 3,5 kollektiivi juhendaja kohta, harrastusteatriel 3,3 kollektiivi juhendaja kohta ning instrumentaalmuusika kollektiividel 2,3 kollektiivi juhendaja kohta. Koolikollektiivide juures tegutsevate juhendajate keskmine kollektiivide arv on keskmisest pisut väiksem (2,6 kollektiivi juhendaja kohta).

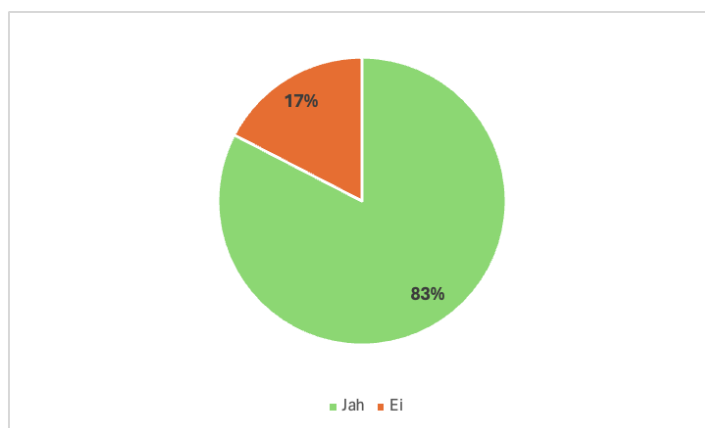
Ainult ühe kollektiiviga tegeleb vaid 17% juhendajatest, enam kui pooled vastajatest tegutsevad kahe või kolme kollektiiviga (vastavalt 27% ja 25%), nelja kollektiiviga on seotud 6%, viie kollektiiviga 20% juhendajatest. Kaks juhendajat tegutseb koguni 8 ja üks 9 kollektiivi juures (see näide on tantsuvaldkonnast).

Joonis 21. Kollektiivide arv juhendaja kohta

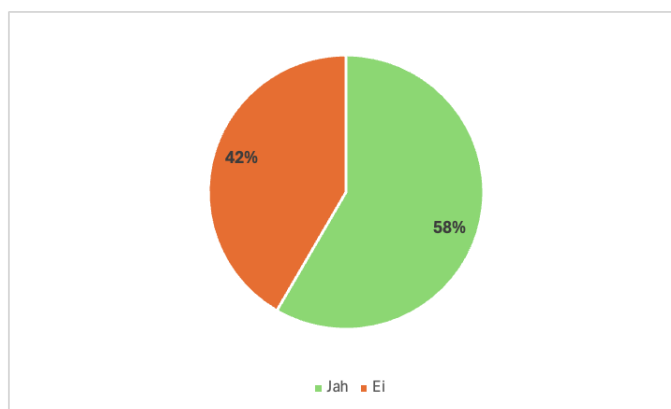
4.7.3. Juhendaja erialane ettevalmistus

83% kollektiivide juhendajatest omab erialast haridust ning 17% juhendajatest see puudub. Koolikollektiivide juhendajatel ei ole ainult 5% vastajatest erialast haridust. Lauluvaldkonnas on erialane haridus 86% juhendajatest, tantsuvaldkonnas 72% ning harrastusteatriel 25% juhendajatest.

Joonis 22. Juhendajate erialane haridus

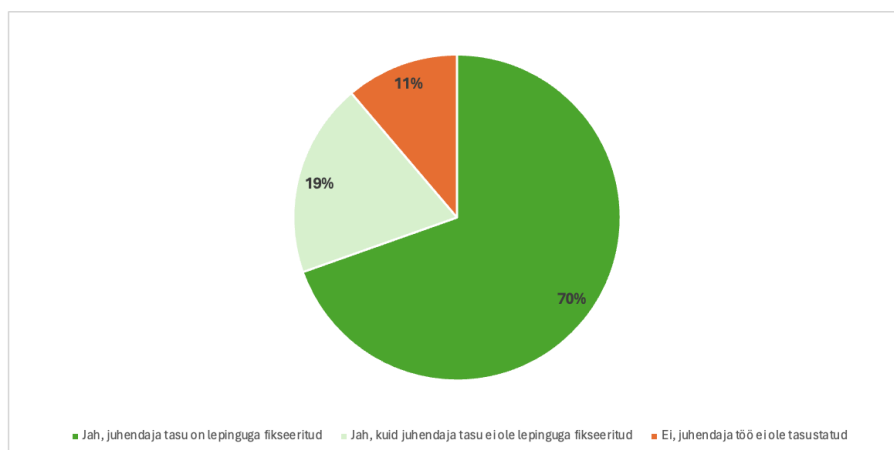
Oma eriala kutsetunnistust omab 58% kollektiivide juhendajatest, 42% see puudub. Tantsuvaldkonnas omab tunnistust 79% juhendajatest, lauluvaldkonnas omab tunnistust 55% juhendajatest. Koolikollektiivide juhendajatest ei oma 33% kutsetunnistust.

Joonis 23. Kutsetunnistuse omamine

4.7.4. Juhendaja töötasu ja tasu hooajalisus

70% kollektiividest on juhendajaga sõlminud lepingu, mille alusel makstakse juhendajale tasu. Lisaks neile on veel 19% kollektiividest, kus juhendaja saab küll tasu, kuid see ei ole lepinguga fikseeritud. See võib tähendada nii seda, et töötasu on muude ülesannete eest, kuid see katab ka juhendamise seotud ülesanded, aga ka võimalust, et tasu makstakse nn mustalt. 11% kollektiivides juhendajale tasu ei maksta. Koolikollektiividest ei saa ainult üks juhendaja töötasu.

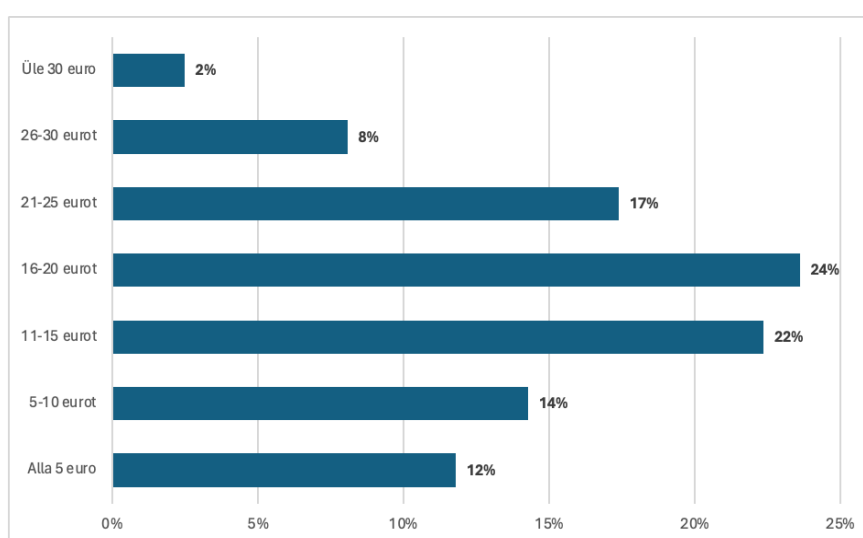
Joonis 24. Juhendaja töö tasustamine

59% tasu saavatest juhendajatest saavad tasu kogu kalendriaasta eest, 41% juhtudest makstakse tasu ainult hooaja eest. Koolikollektiivide puhul tasutakse 26% juhtudest juhendajale ainult hooaja eest.

4.7.5. Juhendajate kontakttunni tasu

2022. a oli LTP palgatoetust saanud kollektiivide keskmine kontakttunni maksumus Tartumaal 22,98 eurot.⁵ Käesoleva uuringu põhjal maksab sellest madalamat määra 72% kollektiividest, sh 12% maksavad alla 5 euro, 14% 5-10 eurot ja 22% 11-15 eurot. Ligi veerand kollektiividest maksab juhendajale 16-20 eurot kontakttunni eest.

Juhendajate kontakttunni maksumus lauluvaldkonnas jäi valdavalt vahemikku 11-25 eurot. Tantsuvaldkonnas oli kollektiivide poolt makstav kontakttunni hinna vahemik oluliselt laiem: alla viie kuni 30 eurot. Koolikollektiivide puhul on kontakttunni hind ühtlustatud, samas kui muude kollektiivide puhul on kontakttunni hinna kokkuleppimine vabam (näiteks olenevalt liikmete maksevõimest, sihtrühmast, proovide tihedusest jms). Enamusel koolikollektiividel on kontakttunni hind 11-15 eurot (28%), 16-20 eurot (12%) ning 21-25 eurot (26%).

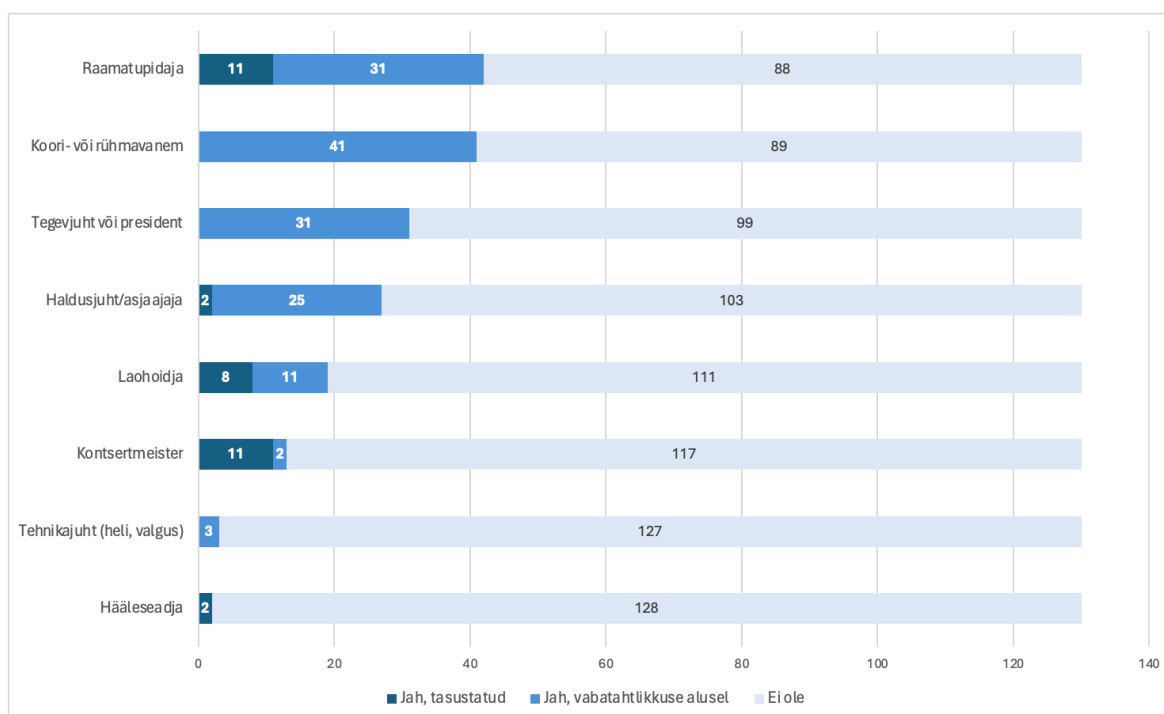
Joonis 25. Kontakttunni (45 min) maksumus

⁵ Rahvakultuuri aastaraamat 2023, Eesti Rahvakultuuri Keskus

4.8. Kollektiivide täiendav personal

4.8.1. Täiendava personali olemasolu

48% kollektiivide (62) juures ei tegutse ühtegi täiendavat personali, st ei tasustatult ega ka vabatahtlikkuse korras. 25% kollektiividest (33) on mõni tugifunktsiooni täitev inimene tasustatud, kusjuures kõikidest vastajatest on ainult üks kollektiiv, kus palgal on kaks täiendavat tugifunktsiooni täitvat töötajat. Ülejäänud kollektiivide (27% ehk 35 kollektiivi) juures tegutseb vähemalt üks täiendav tugipersonal vabatahtlikkuse alusel. Alljärgnevalt on toodud küsitluses nimetatud ametikohtade olemasolu kollektiivide juures (kollektiivide arv, kus vastav tugipersonal tegutseb), joonis on esitatud personali esinemise sageduse järjekorras, kus on liidetud nii tasustatud kui vabatahtlikkuse alusel töötavad inimesed. Koolikollektiividest on täiendavat personali 21% vastanutest, peamiselt kontsertmeister (6 vastajat) ning koori- või rühmavanem ja raamatupidaja (mõlemal 3 vastust).

Joonis 26. Kollektiivide juures tegutsev täiendav personal

Kõige sagedamini on tasustatud raamatupidaja ja kontsertmeistri (11 kollektiivis) ja laohoidja (8 kollektiivis) töö, paaril juhul ka haldusjuhi/asjaajaja ning hääleseadja töö (mõlemad kahes kollektiivis). Tasustatud personali omab 13 laulukollektiivi, 18 tantsukollektiivi, üks harrastusteater ja üks muu või kombineeritud pärimuskultuuri valdkonna kollektiiv.

Kui tasustatud tööle lisada juurde ka vabatahtlik töö, siis kõige sagedamini tegutseb kollektiivide juures raamatupidaja (42 kollektiivi), koori- või rühmavanem (41), tegevjuht või president (31), haldusjuht või asjaajaja (27), laohoidja (19), kontsertmeister (13), tehnikajuht (3) ning hääleseadja (2).

Selle küsimuse vastust analüüsides tuleb võtta arvesse ka seda, et 33% kollektiividest kuulub täiendavalt mõne katusorganisatsiooni alla, mis toetavad kollektiive osadel juhtudel nii asjaajamisel, esinemis- ja prooviruumide tehnikaga, laopindadega jms.

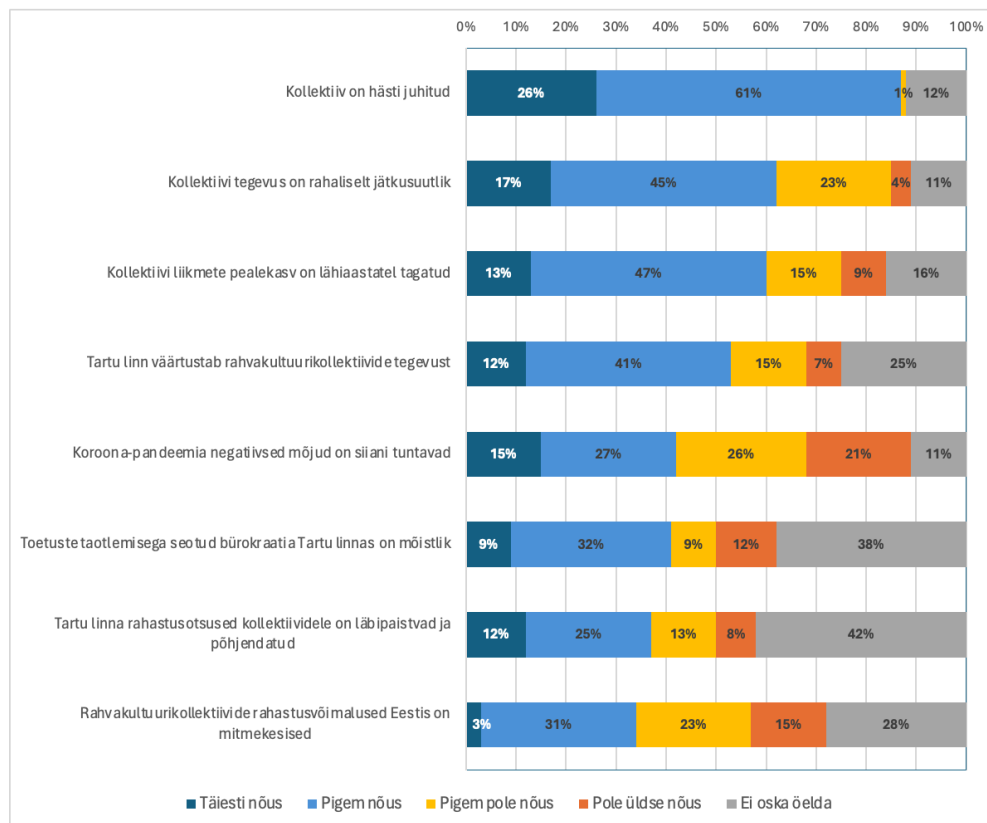
Valik vabas vormis lisatud kommentaaridest (toimetatud lugemise selguse huvides) täiendava personali osas:

- Tegevjuht on nii asjaajaja kui ka laohoidja, elukaaslane tehnikajuht.
- Reaalsuses ei ole päriselt selliseid ametikohti, vaid kuna kohustused nende kohtade jaoks on olemas, siis vastavaid ülesandeid täidetakse kokkulepete korras vabatahtlikkuse alusel.
- On rühmavanem, kes haldab ka sotsiaalmeediat.
- Koorivanem teeb kõiki vajalikke asjaajamisi, rahaasju ja toiminguid.
- Häälseadja töötab lepingu alusel ja on märgitud küsimustikus ülal teise juhendajana.
- President peaks olema tasustatud.
- Palgamaksmine käib läbi kooli juhtkonna
- Vabatahtlikkuse alusel rahadega tegeleja (rahadekoguja, arvete maksja). Raamatupidamine toimub MTÜ poolt.
- Laohoidja-rahvariided, mis ei ole hetkel tantsijate käes, hoiustatakse ühe tantsija kodus.
- Kooli koori dirigent vastutab kogu kooritöö eest, kaasa arvatud koorivormi muretsemine, täiustamine.
- Millises maailmas elab küll küsija, et nõnda küsib? Sellised töökohad on ehk Vanemuises, aga mitte ühel vaesel kollektiivil. Juhendaja tunnitasu küsimine on valus ja eriti tänases olukorras.

4.9. Arenguvõimalused ja -väljavaated

4.9.1. Hinnang kollektiivi tegevusele ja linna toetusele

Uuringus paluti vastajatel anda hinnang reale väidetele oma tegevuse jätkusuutlikkuse ja Tartu linna toetuse kohta. Alljärgneval joonisel on vastused esitatud positiivsete hinnangute pingereas ehk vastavalt "täiesti nõus" ja "pigem nõus" hinnangute kogusummale.

Joonis 27. Kollektiivide hinnang oma tegevusele ja linna toetusele

Kollektiivide enesehinnang juhtimisele on väga kõrge, 87% vastajatest on nõus väitega, et nende on kollektiivid on hästi juhitud. Eeldame, et paljude vastajate puhul on küsitluse täitjaks kollektiivi juhtimisega seotud inimesed, mistõttu on kõrge hinnang ka mõisteta. 62% kollektiivide hinnangul on nende tegevus rahaliselt jätkusuutlik, 27% ehk 35 kollektiivi hinnangul nende tegevus ei ole rahaliselt jätkusuutlik. 60% kollektiive leiab, et uute liikmete pealekasv on lähiaastatel tagatud.

Tartu ja riigipoolse tegevuse hindamisel on positiivsete hinnangute osakaal oluliselt madalam, samal ajal on nende osakaal, kes ei oska vastata, oluliselt suurem. 53% kollektiivide hinnangul väärtustab Tartu linn kollektiivide tegevust, 22% selle väitega ei nõustu. Toetuste taotlemisega seotud bürokraatiat Tartu linnas peab mõistlikuks 41%, vastupidisel seisukohal on 21% vastajatest. 37% kollektiividest peab Tartu linna rahastusotsuseid läbipaistvaks ja põhjendatuks, 21% vastajate hinnang sellega ei nõustunud. Vaid 3% vastajatest nõustub täielikult väitega, et rahvakultuurikollektiivide rahastusvõimalused Eestis on mitmekesised, lisaks nõustub 31% vastanutest väitega osaliselt. 38% aga väitega ei nõustu.

Konkreetses tähelepanekuna toodi välja näiteks järgmine: "Hästi suur kaotus oli meie jaoks kui Tartu linna pearahatoetus langetati 26-aastalt 19-aastale. Me näeme, et lastevanematel pole probleemi kuurahade tasumisega (lapsed 4-18 aastat), aga kõige majanduslikult tundlikum aeg on just tudengiaeg, mis jääb 19-26 aasta vahele."

Viimased paar aastat on kultuurivaldkonda tervikuna mõjutanud koroonaeepideemia, mis tõi kaasa mitmed piirangud. Hinnangud koroonapandeemia mõjudele on väga erinevad. 42% vastajate hinnangul on pandeemia negatiivsed mõjud siiani tuntavad, 47% hinnangul aga üldse või pigem mitte. Siinkohal peab täiendavalt nentima, et koroonapandeemia järgselt on kultuurivaldkonnas laiemalt levimas nn läbipõlemise sündroom, kui kollektiivid ja organisatsioonid on pidanud pikaaegselt keerulistes oludes ellu jääma ning inimeste ressursid on ammendumas.⁶

Valik vabas vormis lisatud kommentaaridest (toimetatud lugemise selguse huvides) toetuste ja järelkasvuga seotud teemadel:

- *Vahepealne vanusegrupp vajab toetust, sest noored pered, kes kasvatavad lapsi, ei jõua kõige eest maksta.*
- *Tegelikult ei ole uurinud, kus kohast saaks toetust väikesed koorid/kooslused - see info puudub täiesti - samas väga agressiivselt ei ole otsinud ka rahastamisvõimalusi.*
- *Rahvakultuurikollektiivide rahastamisvõimalused võiksid Eestis olla paremad. Suurema ürituse korraldamisel on rahamured ikkagi väga stressitekitavad. Tartu võimalustega olen väga rahul.*
- *Harrastusteatri rahastamise võimalused Eestis on piiratud. Lavastamiseks saab taotleda 1x toetusi kultuurkapitalilt mida oleme ka teinud. Kõik meie etendused on toimunud vanemate või Eesti Kultuurkapitali rahastamisel. Tartu linna rahalise toetuse oleme viimastel aastatel jätnud taotlemata, sest pole alates 2019. aastast olnud sügisel grupi kogunemises enam nii kindlad. Covidi järgselt pole suudetud leida selleks motivatsiooni ja trupi noored on ka oma igapäevaelus väga aktiivsed ning teistes valdkondades väga hõivatud.*
- *Tartusse mitte sissekirjutatud noortega kollektiividel on vähem kui üldse võimalusi toetust küsida, kui neil, kellel on tartlastest liikmed.*
- *Folkloorirühmad vajaksid samavõrd tähelepanu ja tuge kui LTP liikumine, nad kannavad ainulaadseid ja teatud mõttes muule rahvakultuurile aluseks olevaid teadmisi ja oskusi.*
- *Mulle tundub, et toetuste jagamisel on olnud eelnevatel aastatel põhjendamatuid otsuseid. Eriti imelik oli aasta koroonaperioodil, mil otsustati nn saavutustoetus maksta eelmise aasta järgi ja nii juhtus, et kollektiiv kes praktiliselt ei olnud tegutsenud, sai ikka toetust (sest aasta enne ju talle määrati) ning*

⁶ Sel teemal on läbi viidud mitu uuringut laiemalt Euroopas:

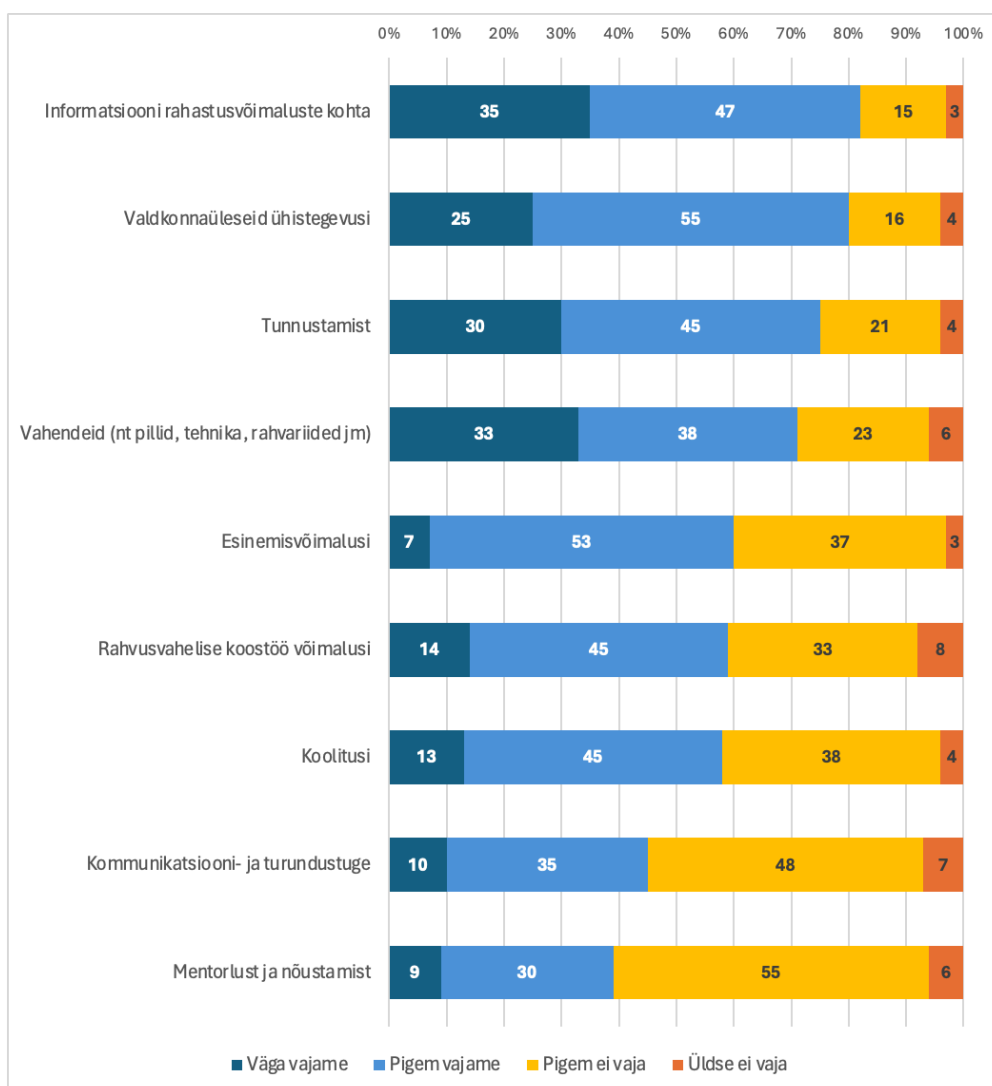
<https://ahc.leeds.ac.uk/performance/news/article/2044/cultural-crossroads-uk-sector-at-crisis-point-after-covid-19>
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/13678779231217295?icid=int.si-full-text.citing-articles.4>

näiteks kollektiiv, mis oli kogu covid-i aja tegutsenud, ei saanud midagi, sest eelneval aastal ei olnud ka saanud. Tegu ei olnud sadade, vaid tuhandete eurodega, millest kaks aastat järjest ilma jääme ja see on päris korralik auk eelarves.

- Pealekasv oli väga keeruline pärast koroonat. Sellel aastal on esmakordselt näha arengut.
- Me näeme, et pikas perspektiivis kaob meeskoor kui kooriliik ära, kui muudatusi ei tehta. Hetkel oleme jätkusuutlikud, kuid seda 50+ lauljate toel. Kui järgmise 2-3 aasta jooksul midagi ei muutu, siis muutume paarikümne lauljaga kammermeeskooriks. Ja tegemist on hetkel Eesti parima meeskooriga, aga seda kõike senise õhinapõhisuse toel.
- Tänud Tiigi Seltsimajale⁷, kes korraldas kooliaasta algul asjaliku koosoleku dirigentidele! Siit tekkis julgus dirigentide hulgas oma tööd väärtustada ja oma õiguste eest sõna võtta.

4.9.2. Ootused Tartu linnale ja Tiigi Seltsimajale

Küsitluses paluti osalejatel hinnata ootusi Tartu linnale ja Tiigi Seltsimajale lisaks rahastusele. Alljärgneval joonisel on ootused toodud pingereas, võttes arvesse vastusevariantide “väga vajame” ja “pigem vajame” koondsummat.

Joonis 28. Ootused Tartu linnale ja Tiigi Seltsimajale

⁷ Tegelikult korraldas antud koolituse Eesti Rahvakultuuri Keskus

Kõige enam vajaksid kollektiivid täiendavat informatsiooni rahastusvõimaluste kohta, valdkonnaüleseid ühistegevusi, tunnustamist ning praktilisi vahendeid tegutsemiseks (sh pillid, tehnika, rahvariided jm). Kõigi nende puhul on kollektiivide osakaal, kes vastavat tuge väga või pigem vajaks, üle 70% kõikidest vastanutest. Üle poole kollektiividest vajaks täiendavaid esinemisvõimalusi, senisest enam rahvusvahelise koostöö võimalusi ning koolitusi. Alla poole vastajatest sooviksid tuge kommunikatsiooni- ja turundustöö korraldamisel (45%) ning mentorlust ja nõustamist (39%). Koolikollektiivide puhul on selgelt näha, et valdavas enamuses vastajad kas pigem vajavad või väga vajavad kõiki küsitluses väljatoodud ootusi Tartu linnale ja Tiigi Seltsimajale.

4.9.3. Koolitusvajadused

Rahvakultuuri valdkonnas on oluline pakkuda mitmekülgseid ja praktilisi koolitusi, mis toetavad kooride, rahvatantsijate ja teiste kultuuripärandi valdkonna esindajate arengut. Küsitlusest ilmneseid järgmised olulised koolitusteemad, mida vastajad peavad vajalikuks oma oskuste ja teadmiste täiendamiseks.

1. Kommunikatsioon ja turundustugi

Vastajad rõhutasid vajadust õppida efektiivseid suhtlemis- ja turundusstrateegiaid, et paremini edendada oma tegevusi ja tõmmata rohkem tähelepanu oma kunstilisele tööle.

2. Rahvusvahelise koostöö koolitused

Mitmed vastajad väljendasid soovi osaleda rahvusvahelistel koostööprojektidel ja festivalidel ning leida viise oma võrgustiku laiendamiseks väljaspool Eestit.

3. Tehnilised oskused ja vigastuste ennetamine

Tantsijad ja teised esituskunstnikud tõid esile vajaduse koolituste järele, mis aitaksid parandada tehnilisi oskusi ja vältida esinemisvigastusi.

4. Hääleseade ja häälehoold

Laulu ja häälega tegelevad vastajad soovisid koolitusi hääleseade ja häälehoiu kohta, et säilitada tervislik ja vastupidav hääl.

5. Kultuuritegevuste korraldamine ja rahastamisvõimalused

Vastajad väljendasid huvi koolituste vastu, mis käsitleksid kultuuriürituste korraldamise praktilisi aspekte ning rahastamisvõimalusi.

6. Juhtimine ja organisatsioonikultuur

Vastajad peavad oluliseks ka koolitust juhtimis- ja organisatsioonikultuuri valdkonnas, et tõhusamalt juhtida ja arendada oma kollektiive.

5. II etapi tulemused: kollektiive haldavad juriidilised isikud

5.1. Kollektiivide tegevust haldavate juriidiliste isikute üldandmed

5.1.1 Juriidiliste isikute üldandmed

Uuringu teine etapp oli suunatud kollektiive haldavatele juriidilistele isikutele (sh mittetulundusühingud, sihtasutused jm). Kokku vastas küsimustikule 19 juriidilist isikut, millest 15 organisatsiooni all tegutses üks kollektiiv (rühm), teistel tegutses vastaja koosseisus 2, 3, 6 ja 10 kollektiivi (rühma). Kokku kuulub vastanute koosseisu 36 kollektiivi või rühma. Juriidilistest vormidest olid esindatud mittetulundusühingud (17), täisühing (1) ja sihtasutus (1). Küsitluses osalenud juriidiliste isikute nimekiri koos registrikoodidega on esitatud tellijale eraldi, tagamaks vastajate anonüümsus.

Kokku tegutseb 19 juriidilise isiku juures 890 rahvakultuuri kollektiivi liiget, neist laulukollektiivides 324 liiget, tantsukollektiivides 523 ja kombineeritud valdkonnaga kollektiivis 43 liiget. Juhendajate koguarv vastanud organisatsioonide juures oli 33, kusjuures ühe juriidilise isiku juures tegutseb koguni viis juhendajat.

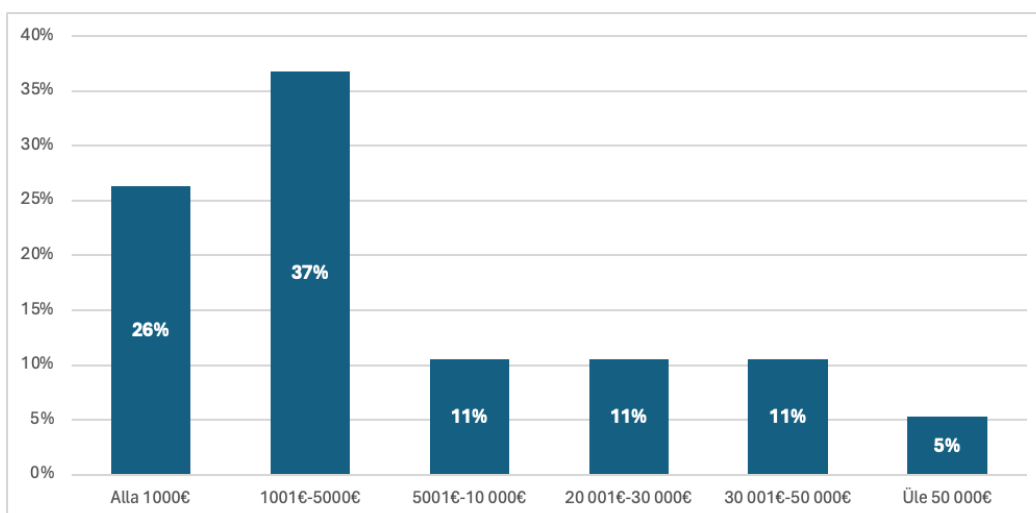
Küsitlust ei palutud täita koolidel, kuna kollektiivide tegevuse korraldamine koolides vajab hindamist teistsugustel alustel kui eraldiseisvad juriidilised isikud. 19 küsitluses osalenud juriidilisest isikust 10 haldab lauluvaldkonna kollektiive, 8 rahvatantsukollektiive ning üks on kombineeritud valdkondadega organisatsioon. Küsitlusele ei vastanud ükski harrastusteater ega instrumentaalmuusika kollektiiv.

Kui uuringu I osa oma 130 osalenud kollektiiviga on Tartu linna mastaape arvestades küllaltki esinduslik, siis II osa vastajate arv jäi kollektiivide ja neid haldavate organisatsioonide koguarvu arvestades tagasihoidlikumaks. I osas kõikidest vastanud kollektiividest kuulus II osa huviorbiiti 86 (st ilma koolideta ning juriidilist isikut mitte omavate kollektiivideta) kollektiivi. II osas osalenud vastajate koosseisus kokku tegutseb 36 kollektiivi, see tähendab, et II osa vastajad katavad 42% uuringu I osa vastajatest, mistõttu on piisavalt andmeid, et teha järeldusi eraldiseisvate (mitte koolide koosseisus tegutsevate) laulu- ja tantsukollektiivide kohta.

5.2. Ülevaade sissetulekuallikatest

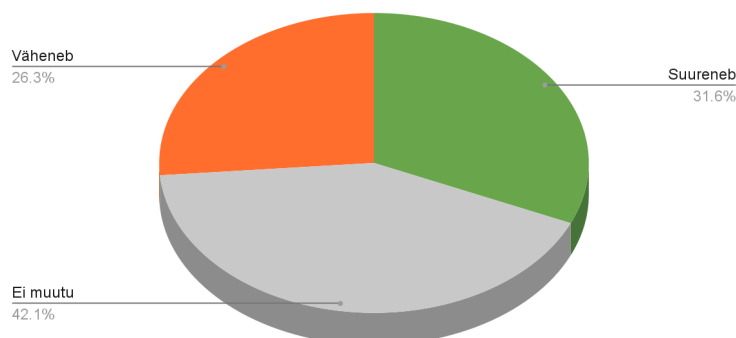
5.2.1. Kogueelarve kollektiivide töö korraldamiseks

Ligi 37% kollektiivide tegevust korraldava organisatsiooni eelarve jäi möödunud hooajal vahemikku 1001-5000 eurot, 26% juriidiliste isikute eelarve jäi alla 1000 euro. Seega, 63% vastanute puhul jääb organisatsiooni aastaeelarve alla 5000 euro piiri. Küll aga tuli valideerimiskohtumisel välja, et osa vastanutest võis eelarve all silmas pidada põhieelarvet ilma üksikute projektideta (nt välisreis, festival), seda tuleb vastuste interpreteerimisel arvesse võtta.

Joonis 29. Juriidilise isiku kogueelarve oma koosseisus tegutsevate kollektiivi(de) töö korraldamiseks möödunud hooajal

Uuringus küsiti, kas 2024. a on ette näha eelarve muutust võrreldes möödunud aastaga. 42% vastanutest peab käesoleva aasta eelarvet stabiilseks võrreldes varasema aastaga, 32% peavad tõenäoliseks eelarve kasvu ning veerand kõigist vastajatest arvavad, et eelarve käesoleval aastal hoopis väheneb.

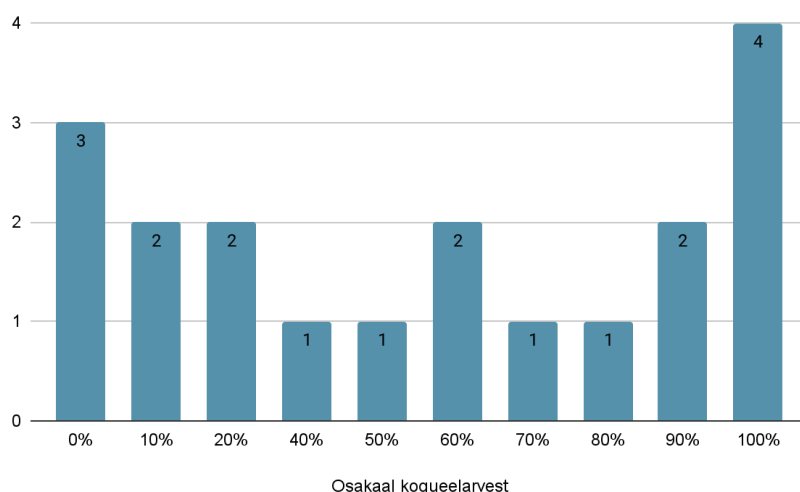
Joonis 30. Kollektiivi(de) tegevuseks kuluva eelarve võimalik muutus 2024. a võrreldes möödunud aastaga

Eelarve vähenemine puudutab nii suurema kui ka alla 1000 eurose eelarve mahuga kollektiive, mis paneb eriti keerulisse olukorda need juriidilised isikud (ja nende kollektiivid), kelle eelarve mahud on täielikult liikmemaksudest sõltuvad ning kellel puudub lisaks katusorganisatsiooni tugi ühel või teisel moel.

5.2.2. Osalustasude ja liikmemaksude osa eelarves

Osalustasude osakaal organisatsioonide kogueelarvest erineb väga suurel määral, ulatudes nullist (osalustasud või liikmemaksud puuduvad) kuni 100%-ni (tegevust rahastatakse täielikult osavõtumaksudest). Osalustasud moodustavad oluliselt väiksema osa eelarvest nende juriidiliste isikute puhul, kes tegutsevad ülikoolide juures (tudengikollektiivid), keskmiselt 10-20%.

Hinnates olukorda rahvakultuuri valdkonnas laiemalt, võib lisada, et katusorganisatsioonide (sh näiteks ülikoolid) olemasolu puhul suunatakse osalustasu üldjuhul lisa- või erikulude tarbeks, samas kui täielikult osalustasust sõltuvad kollektiivid peavad kõik oma põhikulud (palgad, ruumid) katma osalustasude või enda tegevusega teenitud tulude arvelt.

Joonis 31. Osalustasude ja liikmemaksude osakaal kogueelarvest

5.2.3. Piletitulu, teenuste ja juriidilise isiku täiendava rahastuse osa eelarves

Piletitulu ja teenused kokkuvõttes ei ole oluliseks tuluallikaks juriidiliste isikute eelarves. 63% vastajatest (12 organisatsiooni) ei saa üldse eelarvesse tulusid piletimüügist või muude teenuste müügist. Ülejäänutel moodustasid need tulud 10-30% kogu aastaeelarvest. Võrreldes piletitulu osakaalu avalike esinemiste arvuga (uuringu etapp 1), võib järeldada, et suur osa kollektiivide avalikest esinemistest ei too juriidilistele isikutele (ning kollektiividele) olulises mahus piletitulu.

Täiendav rahastus võib olla näiteks juriidilise isiku toetus kollektiivile oma muude tegevuste arvelt või eelmiste perioodide kasutamata vahenditest. Siin ei peeta silmas katusorganisatsiooni rahastust, kui juriidiline isik tegutseb täiendavalt mõne muu organisatsiooni (nt Tartu Üliõpilasmaja) koosseisus. Täiendav rahastus moodustab pigem väikese osa eelarvest, kui üldse. 58% vastajatest ei saa arvestada juriidilise isiku täiendava rahastusega, ülejäänutel jääb see peamiselt 10% piiresse kogueelarvest.

5.2.4. Laulu- ja tantsupeo protsessi toetuste osa eelarves

Kui uuringu I etapp näitas (küsimus 14), et umbes 20% kollektiividest ei saa ühel või teisel põhjusel LTP toetust (silmas peetakse nii tegevustoetust kui ka palgatoetust), siis käesoleva küsimuse vastused LTP toetuse osas juriidiliste isikute eelarves näitavad, et 42% vastanutest LTP toetust ei saanud. See viitab kaudselt ka sellele, et antud etapi vastajate valim oli kokkuvõttes proportsionaalselt erinev I etapi valimist. Taotletava toetuse summa suurus sõltub taotlusvooru esitatud ja nõuetele vastavaks tunnustatud taotluste ja taotlejate arvust. 58% vastanute puhul, kes saavad LTP toetusi, moodustavad need kogueelarvest 10-30%.

5.2.5. Tartu linna regulaarse huvitegevuse toetuse osa eelarves

Tartu linna toetust said kaheksa juriidilist isikut 19-st (42%). Kolm vastajat said küll Tartu linna toetust, kuid ei saanud LTP toetust. Linna toetust saanud kollektiivide puhul moodustas see nende kogueelarvest 10-20%.

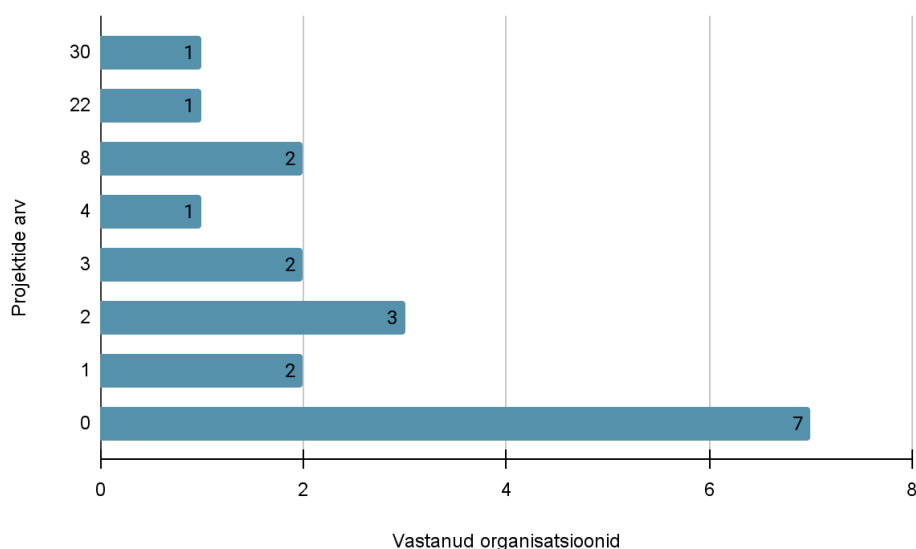
5.2.6. Sponsorluse osa eelarves

Kuna vaid viis organisatsiooni märkisid (26%), et nad on saanud möödunud hooajal sponsorlust, siis ei ole nende andmete põhjal võimalik teha põhjalikku analüüsi sponsorsuhete teemal. Nende viie juriidilise isiku puhul, kellel oli eelarves olemas sponsorluse osa, sai valdav enamus tuge toodete-teenuste näol. Vaid ühel organisatsioonil (kollektiivil) on püsisponsor, kes toetab kollektiivi tegevust kogu hooaja vältel rahaliselt. Kogueelarvest moodustavad sponsortoetused nende viie vastaja puhul 10-40%.

Kolmel kollektiivil on üks püsisponsor, kes toetab kollektiivi tegevust kogu hooaja vältel tasuta või oluliselt soodsamate toodete ja teenustega, kahel kollektiivil on mitu sellist toetajat. Kahel kollektiivil on neid rahaliselt projektipõhiselt toetav sponsor. Kolmel kollektiivil on projektipõhine sponsor, kes toetab tasuta või soodsamate toodete ja teenustega.

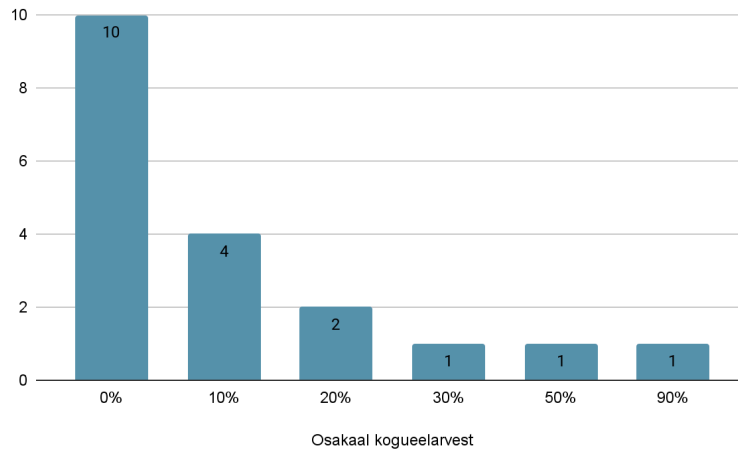
5.2.7. Ühekordsete projektitoetuste osa eelarves

Viimasel kolmel aastal on projektipõhist rahastust saanud 63% organisatsioonidest, 37% toetust saanud ei ole. Rahastatud projektide hulka näitab alljärgnev joonis, kusjuures oluline on märkida, et kahe suurima rahastatud projektide arvuga vastaja puhul on tegemist suure liikmete arvuga kollektiividega, kelle puhul võib eeldada, et nende administreerimistugi ning ligipääs erinevate rahastamisallikate infole (sealhulgas sponsorid, ühisrahastus, fondid) on suurem.

Joonis 32. Viimase kolme aasta jooksul positiivse rahastusotsuse saanud projektide arv

Võrreldes sponsorlusega on projektitoetuste osa eelarves üsna märkimisväärne, kusjuures ühe vastanud juriidilise isiku puhul oli see lausa 90%. Kaudselt võib see tähendada, et kollektiivide teadlikkus projektipõhistest finantseerimisvõimalustest on kõrgem ning projektide koostamise loogika on neile arusaadavam ja paremini ligipääsetav kui sponsorsuhted ja kõik nendega seonduv. Sponsorite leidmine rahvakultuurikollektiividele on väga keeruline ülesanne. Samas, need juriidilised isikud, kes olid sponsorsuhte loomisel edukad, olid erineva suuruse/eelarve suurusega (5000–50000 eurot), nii et juriidilise isiku suurus pole siin esmane takistus.

Joonis 33. Ühekordsete (mitteregulaarsete) projektitoetuste osakaal kogueelarvest

Kõige olulisemaks projektipõhiseks rahastusallikaks on Eesti Kultuurkapital (9 organisatsiooni on saanud viimase kolme aasta jooksul allikast rahastust), Eesti Rahvakultuuri Keskus (4 organisatsiooni), Tartu Kultuurikapital (4 organisatsiooni) ning Tartu linna projektitoetused (4 organisatsiooni), kolm organisatsiooni mainisid ka sponsorlust või ühisrahastust.

Projektide mahud erinevad märkimisväärselt. Leidub nii paarituhandelisi toetusi kui ka projekte mahus 4000-16000 eurot. Suurimad toetused on vahemikus 35000-45000 eurot.

5.3. Ülevaade peamistest kuluartiklitest

5.3.1. Peamised kuluartiklid

Tööjõukulud moodustavad keskmiselt suurima osa organisatsioonide kuludest. 37% vastajatest tööjõukulu puudub, teistel moodustavad suhteliselt võrdselt tööjõukulud 10-90% kogueelarvest.

Ruumide rendile teevad kulutusi 68% vastajatest, neist suuremal osal jäävad ruumide rendiga seotud kulud 10-30% piirsesse kogueelarvest, kuid ühel vastanud organisatsioonil moodustavad need 50% ja teisel koguni 90% kogueelarvest.

Esinemisriiete soetamise puhul on oluline silmas pidada, et selleks võib suurem vajadus tekkida laulu- või tantsupidude toimumise aastatel. 42% vastajatest eelmisel hooajal esinemisriiete organisatsiooni arvelt kulutusi ei teinud (seda võisid teha liikmed omast taskust). Ülejäänud vastajate puhul moodustab esinemisriiete kuluv osa eelarvest tavaliselt 10%, kuid leidis ka organisatsioone, kes kulutasid esinemisriiete soetusele 20-90% eelarvest.

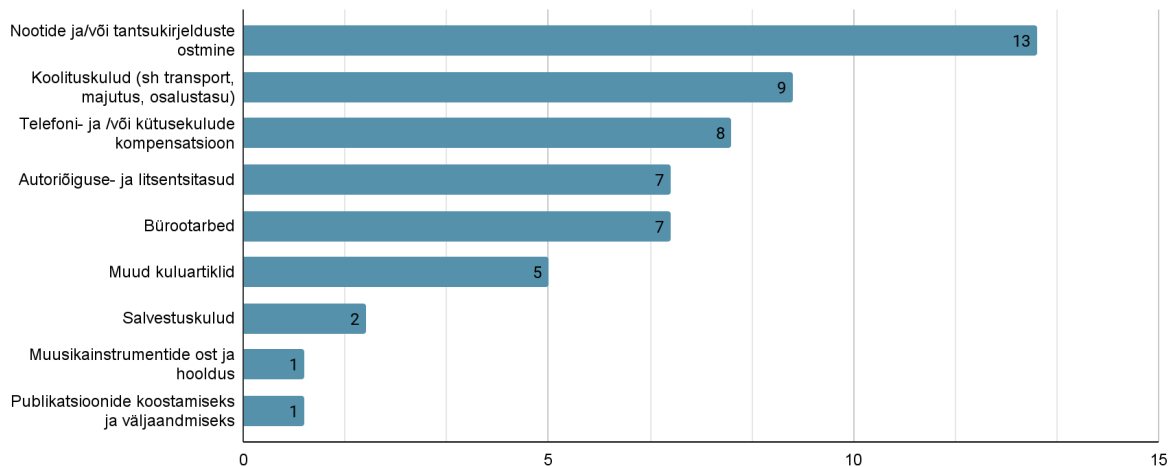
58% vastajatest on teinud möödunud hooajal kulutusi teiste organisatsioonide poolt korraldatud sündmustest osavõtuks Eestis, kulutades selleks ligikaudu 10% oma eelarvest, paari vastaja puhul moodustasid vastavad kulud ka 30-40% eelarvest.

Enda poolt Eestis korraldatud sündmuste kulusid näitasid möödunud hooaja lõikes 74% vastajatest, kusjuures enamasti jäid kulud 10-20% piirsesse kogueelarvest, kuid oli ka organisatsioone, millel kulus sündmuste korralduseks 30-80% eelarvest.

74% organisatsioonidest eelmisel hooajal välisreisidega seotud kulused ette näidata polnud, teistel jäid kulud 10-40% piirsesse kogueelarvest.

Tehnika soetamiseks tegi kulutusi 16% vastanutest, kusjuures nende kõigi puhul moodustas see 10% kogueelarvest.

Vastajad said lisaks soovi korral ära märkida kõik kuluartiklid, millele kollektiiv möödunud hooajal veel kulutusi tegi. Lisaks allpool välja toodud kululiikidele tehti kulutusi veel osavõtutasudele; transpordikuludele teiste korraldatud sündmustele sõiduks; tantsukostüümide soetamisele; nootide paljundusele; laululaagrite läbiviimisele; raamatupidamisteenusele; domeenikuludele (koduleht ja meilindus); panga teenustasudele.

Joonis 34. Kollektiivide täiendavad kulutused möödunud hooajal

5.3.2. Täiendavad kommentaarid

Valik vabas vormis lisatud kommentaaridest (toimetatud lugemise selguse huvides), mis annavad põgusa sissevaate nende majandamisega seotud muredesse ning tegemistesse. Silma jääb väiksemate ning ilma katusorganisatsioonita juriidiliste isikute (ning vastavate kollektiivide) raskem seis.

- *Publitseerimis- ja salvestuskulused meil hooajal (2023) ei olnud, küll aga 2022, kui korraldasime menukaks kujunenud kontsertetenduse.*
- *Oleme väike kollektiiv, kes püüab end kuidagi ära majandada. Kuna liikmete vanuseline koosseis ei kvalifitseeru Tartu linna toetuse piiridesse, siis ka seda ei saa. Oma rendid maksame ise.*
- *Tartu linnale kuuluvate (kooli)ruumide üür võiks olla tasuta, see on väga suur kulu kollektiivile.*
- *Hooajad on ka erinevad - küsimustik oli põhiliselt eelmise hooaja kohta. See aga ei pruugi anda adekvaatset pilti nt reiside-festivalide jms osas.*
- *Tegemist oli koroonajärgse aastaga, kus kevadhooajal tegutses üks koosseis, mis viis eelarve miinusesse. Kirjutasime Kulkasse nii tegevustoetuse taotluse kui ka ühel sündmusel osalemise projekti, millele saime mõlemale taotlusele eitava vastuse.*